

Kérlekintés nélkül
cikkeket csak ak-
kor küldünk vá-
sára, ha helyet
megjelölnek. Kés-
zítéseket hat hét-
től tovább nem
tesztünk.

Szerkesztőség:
VII., Döbelen-
str. 41.

A NŐ ÉS A TÁRSADALOM

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE
ÉS A NÖTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Cikkeket csak a
szerző engedélye-
vel, lapunk egyik
tartalmát A NŐ és
a társadalom meg-
nevezés mellett
szabad átvenni.

Kiadóhivatal:
Andrássy-út 53.
Telefon 50-76.

TARTALOM: Adelheid von Welczek: A nő mint ügyész és védőügyvéd, — Multatuli: Mi lett a világból? — Schwimmer Rózsa: A londoni kongresszus tanulságai. — Glosszák. — Tánossy Gábor: Az anya joga. — Salgó Béla: Női kereskedelmi iskolák Németországban. — Szemle. — Irodalom. — Szerkesztői üzenetek. — A Feministák Egyesületének hivatalos közleményei. — A Nőtisztviselők Országos Egyesületének hivatalos közleményei. — Szikra: Grisaille.

Több fővárosi napilap azzal tünteti ki lapunkat, hogy annak tartalmából bőven kivesz cikkeket és apró közleményeket. Kollegiális tisztelettel kérjük az illető szerkesztőségeket, hogy ilyen átvett cikkeknel lapunkat mint forrást megnevezni szíveskedjenek. Ha ezt a „reklámot” sajnálják A nő és a társadalomtól, akkor a tartalmát se tessék átvenni. SZERKESZTŐSÉG.

Dr. Aletta H. Jacobs, a hollandiai nőmozgalom vezéte, augusztus havát valószínűleg Tátralomnicon tölti. Ott-tartózkodása alatt a Palace-Hotelben tiszteletére délutáni összejövetelt akarunk rendezni. Kérjük a Tátrában üdülő tagtársainkat, közöljék velünk címüket, hogy ette az összejövetelre meghívassuk őket. Olyan érdeklődők címeit is kérjük, akiket arra az alkalomra szintén meghívhatnánk.

A Nőtisztviselők Országos Egyesülete augusztus 7-én hajókirándulást rendez üdülőtelepe javára. Bővebbet az egyesület hivatalos rovatában.

A NŐ MINT ÜGYÉSZ ÉS VÉDŐ- ÜGYVÉD.

Írta: ADELHEID VON WELCZEK, Berlin.

A németországi „Verband Fortschrittlicher Frauenvereine” körkérdést intézett annak megállapítása végett, hogy mely országokban működnek már női ügyvédek. Azt hiszem nem lesz érdektelen, ha a beérkezett válaszokból közlök néhány adatot.

E kérdés először Oroszországban merült fel, hol 1875-ben Nisnij-Nowgorodban Alexandroff kisasszony engedélyért folyamodott, hogy ügyvédi vizsgát tehessen le. Kérvényét visszautasították és 1876-ban egy ukáz jelent meg, mely megtiltja a női ügyvédek letelepedését.

1883-ban signora Lydia Poet, a turini egyetem jogtudora ügyvédnek ajánlkozott e városban. Az ügyvédi kamara nagy többséggel szavazott felvétele mellett, de a felebbviteli törvényszék hatályon kívül helyezte ezt a határozatot. Az okok, melyeket a nők ügyvédi képessége ellen felhoztak, nagyrészt igen nevetségesek; így kifogás alá esett, hogy a hivatal méltósága nagy csorbát szenvedne, ha a tógát divatos női ruhákra vennék fel, vagy ha a barrett cifrára fésült női fejet díszítene, A fősúlyt azonban arra helyezték, hogy az ügyészi hivatás nem olyan foglalkozás, melyhez csak bizonyos iskolák elvégzése és egy oklevél elnyerése elegendő, hanem inkább közhivatal. Az olasz törvény az ügyvédet az igazságszolgáltatás kisegítő közegének tekinti, akit egy meghatározott idő múlva hatósági állásra hívnak meg; tehát ha a nőket az ügyvédi pályára engednék, akkor ahhoz is joguk volna, hogy bírói tisztet is betöltsenek. Ehhez pedig a törvények megváltoztatása volna szükséges, mely a nőket az összes polgári és közpályákra jogosítaná.

Néhány évvel később ép így járt mlle Marie Popelin jogtudor, ki eskütelre jelentkezett a brüsszeli törvényszék előtt. Itt azonban hivatkozással Napoleon 1810-iki, az ügyészi testületre vonatkozó dekrétumára, melyben nincs szó a nőkről, visszautasították. Hiába bizonyították a jelölt tanácsosai, hogy sem a társadalomtudományban, sem a magánjog terén nem találnak adatokat, melyek megokolnák a

nők kizárását az ügyészi pályáról, mert úgy a politikai jogok, mint a katonai szolgálat nem feltételei az ügyvédi hivatásnak, az államügyész továbbra is amellett maradt, hogy a törvényekből világosan kitetszik, hogy az ügyvédi hivatást csakis férfiak tölthetik be.

Sokkal kedvezőbbek voltak a viszonyok az Egyesült-Államokban. Néhány nyugati államban a törvények szabadelvű értelmezése folytán minden akadékoskodás nélkül elismerték a nők jogát az ügyészi pályához; így Yovában, hol Mansfield Arabella kisasszony már 1869-ben mint hivatalos védőügyvéd szerepelt a törvényszék előtt. Más államokban azonban csak hosszas és nehéz küzdelem árán bírták a nők a törvényhozás megváltoztatását kivívni. E nők közül néhányan igen érdekes életküzdelmeken mentek át. Így mrs. Kilgore, az első nő, ki Pennsylvania államban ügyvéd lett, már kora ifjúságában árvaságra jutott és teljesen öneréjére hagyatva, először a matematika tanarává képezte ki magát. Húsz éves korában (1865-ben) magánúton jogot kezdett tanulni, mert kérvényét, melyben az egyetemre való fölvételért folyamodott, gúnyos megjegyzések kíséretében visszautasították és csak tíz éven át számtalanszor megismételt folyamodás után engedték meg neki, hogy jogot hallgasson, de hivatása gyakorlásától eltiltották. Csak 1883-ban, miután egy előkelő philadelphiai jogással házasságot kötött, sikerült férjének számára is ügyvédi jogosítványt kieszközölni. Három évvel később már tagja lett a pennsylvaniai legfelsőbb törvényszéknek. (High Court of Justice.) Az első úttörők sorában találjuk Bolva Lockwood kisasszonyt (1879), ki több mint ezerszer képviselte ügyfeleit a törvényszék előtt és a legnehezebb pöröket is megnyerte. Mások, mint például mrs. Quakenbos jogi tanácsadókat létesítettek, hol a kevésbé tehetős embereket igen olcsón látják el tanácsal. Újabban a Calford kisasszonyok, ikerestvérek, keltenek feltűnést. Ez a két fiatal leány néhány év előtt nagy kitüntetéssel promovált. Nagy tudásukat és fényes szónoki tehetségüket az igazságügyi miniszter is elismerésben részesítette, a washingtoni legfelsőbb törvényszékhez osztván be őket. (1879. február 15-én szövetségi törvényt hoztak, mely a nőknek is utat enged a legfelsőbb törvényszékhez.)

A huszadik század kezdetével néhány európai állam női is jogot nyertek az ügyvédi pályára. Elsősorban a francia nők az 1900. december 1-i törvény által. Parisban jelenleg 9 ügyvédnő működik, kik főleg mint női vádlottak védői szerepelnek. Egy francia női ügyész néhány hónap előtt Algírban telepedett meg. A svájci Genf és Zürich kantonokban is nyitva áll már az ügyvédi pálya a nők előtt, ugyszintén Hollandiában is. Számos női ügyvéd

működik Amsterdamban, Hágában és Rotterdamban; mindegyikük sokat keres, egyikük-másikuk ügyvédhez ment férjhez. Ezekben az esetekben férj és feleség közös ügyvédi irodát vezetnek.

Dánia az 1906, április 6-iki törvényével adott jogot a nőknek az ügyvédség gyakorlására. Kopenhágában jelenleg két női ügyvéd van. Svédországban az a sajátságos eset áll fenn, hogy bár a nők előtt az ügyvédi pálya nyitva áll, mindeddig még sincs női ügyvéd, mert a jogásznők még nem tették le az utolsó szigorlatot. De már jövő évben a híres feminista, Wicksel Anna asszony befejezi tanulmányait és ügyvédi irodát nyit. Németországban több nőügyvéd folytat magánpraxist, törvényszék elé még nem bocsátják őket, kivéve a gyermekbíróságokat.

Eszerint a nők az Egyesült-Államok 25 államán kívül Kanadában, Ausztráliában és 5 európai államban már kiküzdötték az ügyvédi pályához való jogukat, de csak Amerikában tekinthetnek vissza hosszabb gyakorlatra. Ott jelenleg elég szép számban is vannak (száznál többen magas hivatalt töltenek be és néhány ezer azoknak a száma, kik alsóbbfokú jogi szolgálatot végeznek). Európában még túlságosan új ez a dolog ahhoz, hogy megítélhesük, de már itt is szép bizonyítékát adták a nők képességüknek. Fordította: P. N.

MI LETT A VILÁGBÓL?

Írta: MULTATULI.

Mit csináltak a világból keresztények! Elfordítom szemeimet az emberiség szomorú történetétől, amelyet ti még hegyibe meghamisítottatok és megrontottatok: ad maiorem dei gloriam (Isten nagyobb dicsőségére)! Elfordítom szemeimet a történelemtől, hogy olyasvalamire szegezzem őket, amit nem tudtok kiforgatni és elszentatyázni: családokra, asszonyaitokra és leányaitokra. Mit csináltak belőlük? Mit csináltak a nőből?

Hogy fentartsátok az erősebb előjogát, napról-napra házieszközzé vagy még rosszabbá alacsonyítottátok feleségeiteket, leányaitokat pedig Caspar Hauserekké, mostohagyermekékké. – Elismerem, hogy hitvestársaitokkal még rosszabbul bántok, mint ahogy bibliátok előírja és nem mindent kell a mózesi vagy apostoli könyvek rovására jegyeznünk, ami a nő lealacsonyítása tekintetében bírálatunkat kihívja. Sehol sem olvasom: „Hagyd feleségedet elbutulni!” vagy: „Ügyelj, hogy leányaidat tudásszomj el ne fogja.” De mégis írva van: „Ti asszonyok, legyetek a férfiak alárendeltjei”. Ezt az alattvalóságot elfogadva, a többi magától következik. Míg Amerikában rabszolgaság van

addig természetesen a rabszolgatartók megtiltják a rabszolgáiknak az olvasást. Az alárendeltség előírása egyúttal igazolja, mindazt az eszközt, amellyel a viszony fentartható.

Hisz írva van, hogy a nők alárendeltek legyenek. Meddig? Hol a határ? Arról nincs szó, határokról nincs itt említés. Az apostol ezt a férfiak diszkréciójára bízta.

És ha nem így volna is, vedd csak jól szemügyre a teremtés urait, a férfiakat. Kutasd csak ki diszkréciójukat, kicsinyes törekvéseiket, korlátoltságukat, tudatlanságukat meg gyáva-ságukat és kérdezd meg aztán magadtól, illő és jogos-e, hogy az emberiség egyik fele egész egyszerűen ennek a félnek legyen alávetve?

A férfiaknak ez a követelése maga is mutatja már, hogy a követelés alaptalan. – Hogy úr lehessen valaki az erkölcs terén, első-sorban az igazság iránti érzéke kell, hogy legyen; már pedig igazságtalan dolog a nőt, mint nőt a férfinak alárendelni. Gondoljátok csak el: Cornelia, Sappho, Charlotte Corday, de Stael, Beecher Stowe az első ostoba ifju hatalma alatt!

De hát ki uralkodják akkor? A felelet igen egyszerű: senki sem fog uralkodni.

Jó! De kit illet meg a legnagyobb befolyás?

Nos ... hát azt, aki legjobban megérdemli.

Jó, jó ... de ki érdemli meg?

Aki mint ember legfejlettebb. A nem-nek ehhez ép oly kevés köze van, mint a haj színének.

De... ha annak a férfinak, vagy nőnek, aki mint ember legfejlettebb, nem sikerül az őt megillető befolyásra szert tennie?

Akkor kétségbe vonom fejlődésének előbbre-haladottságát és komolyan azt tanácsolom neki, fejlődjék tovább.

Feladatul tűzöm ki magamnak, hogy el-mélkedjem a nő helyzetéről a mai társada-lomban, különösen házasság előtt és házassá-gon kívül.

Egy ország lakóit nem a törvény teszi szabaddá vagy rabbá. A szabadság mértékét a szokások állapítják meg. Azt mondják, Franciaország Napóleon alatt nem volt szabad és ha törvényeit olvassuk, ez a felfogás nem látszik alaptalannak. Francia-ország lakója azonban ezen törvények ellenére is szabadabban mozog, mint a németalföldi.

Ha azon cselekedeteink számát és fontos-ságát, melyeket a törvény parancsol, vagy tilt, azokkal a tettekkel hasonlítjuk össze, melyeket a szokástól kényszerítve követünk, vagy hagyunk el, akkor azt fogjuk látni, hogy igen kevés dolgunk van a törvénnyel és hogy ennek igen csekély a befolyása cselekedeteinkre, ha tekintetbe vesszük azokat a dolgo-kat, amelyeket használat, szokás, erkölcs és nemtörődés határoznak meg.

Egyetlen törvényhozó, még ha tízszer annyi katonával rendelkeznek is, mint az or-szág lakossága, nem merné azt parancsolni, amit a szokások elő nem írnak. És megfordítva meghódolunk olyan szokásnak, amelyet nem fogadnánk el, akármilyen hatalmas törvény-hozó írna is elő.

A politikai szabadság, melynek mi pl. Németalföldön tényleg birtokában vagyunk, keveset használ nekünk, amennyiben agyon-nyomja egy csomó országos, városi, községi, szomszéd, házi és családi szokás, amely való-sággal európai kínaiakká tesz bennünket.

A politikai szabadság szép dolog, de nem érdemes vele olyan népet megajándékozni, amely ott is bilincseket rak magára, ahol nem is volna kénytelen rá.

Mit ér kinyitni a madár kalitkáját, ha a szegény állat elég ostoba volt és kitépte szárnytollait vagy elvesztette kedvét a repü-léstől?

Hogy a törvényre befolyást gyakorolhas-sunk, elég, hogy miniszterek, vagy a kamara tagjai legyünk. Hogy a népek szokásain vál-toztathassunk, valamivel többnek kell lennünk.

Könnyebb új adót kivetni, mint pl. a férfiak csúnya kerek kalapját betiltani. A leg-nagyobb zsarnoknak sem lett volna bátorsága ennek a dolognak megvalósításához. Ha pedig megpróbálta volna, bizonyára felkelés tört volna ki.

Egyetlen törvény sem volt valaha oly kicsinyes és barbár, mint a szokások. A bűnös börtönnel sújtják: ennyi meg ennyi időre, mondja a törvény... a szokás hozzáfűzi: élethosszig-lani megvetés. A törvény lakókról beszél, a szokás alattvalókról. A törvény azt mondja: király, a szokás Ő felsége. A törvény szabadságot ad a ruha megválasztásában ... a szokás előírja, az ilyen vagy olyan ruhát. A törvény bármennyire rosszul bánik is a nővel, mégis a legrosszabb esetben is leg-alább kiskorúnak, vagy gondnokság alatt álló valakinek tartja ... a szokás rabszolganőt csinál belőle. A törvény megengedi, hogy ter-mészetesen jöjjünk a világra ... a szokás kí-nozza, üldözi, gyötri az útlevel nélkül a világba lépő gyermeket. A törvény bizonyos jogokat biztosít a házasságon kívüli anyáknak, sőt többet, mint a férjezeteknek ... a szokás kiutasítja ezeket az anyákat, megbünteti és el-átkozta őket. A törvény a törvényes részese-dést illetőleg gyermekekről beszél ... a szokás a nevelés meg tanítás mértékét illetőleg külön-biséget tesz fiú és leány között. A törvény csak bizonyos módon, bizonyos gonddal megállapított adózást enged vagy sürget... a szokás lerovatja adóját a hiúság, ostobaság, fanatiz-mus, babona, család terén. A törvény ugyan kiskorú gyanánt bánik a nővel, de nem

akadályozza, – legalább egyenesen nem – a nők fejlődését ... a szokás rákényszeríti a nőt, hogy tudatlan maradjon, vagy ahol nem az, tudatlannak mutatkozzék.

A törvény hellyel-közzel gyakorol nyomást, a szokás mindig.

Nincs olyan ostoba törvény, amelynél ostobább szokás nem volna.

Nincs oly utálatos törvény, amelynél utálatosabb szokás ne akadna.

Melyik törvény parancsolja, hogy leányaitok nevelését elhanyagoljátok? Melyik parancsolja, hogy feleségeiteket fizetetlen házvezetőnőkké tegyétek? Mindezt a szokás teszi.

Hol van az meghatározva, hogy feleséged ne tanácskozzék házad érdekeiről, amelyek elvégre az ő érdekei is és gyermekei érdekeiről? Ezt a szokás teszi.

Hol van előírva az, hogy leányotokat kidobjátok, ha olyan gyermeket szül, aki a szerelem gyümölcse ... sőt ha a kék és könnyelműség gyümölcse is? Ezt a szokás teszi.

Végül hol van meghatározva az, hogy egy unalmas, ostoba „Már ez így szokás!” elegendő jogalap ahhoz, hogy kíméletesek legyünk ott, ahol a józan értelem legnagyobb, legszentebb törvényei szegyenítettnek meg? Ezt a szokás teszi.

Mit csináltok leányainkból oh szokások! Hazudozásra és hízelgésre kényszerítitek őket. Nem szabad tudniok, amit tudnak; érezniök, amit éreznek; megkívánniuk, amit kívánnak és azzá lenniök, amik.

„Ezt nem teszi egy leány. Ezt nem mondja egy leány. Ezt nem kérdezi egy leány. Így nem beszél egy leány.”

Ez az egész nevelés abc-je. És ha az ilyen szegény, kordában tartott gyermek hisz, meglapul, engedelmeskedik ... ha teljesen kiidomítva szép virágkorát az öröm, szellem és kedély megfojtásával és gyengítésével töltötte el ... ha illően deformálva, elsavanyvadra, elzsémbesítve tisztességes marad – ezt nevezi a szokás tisztességnak – akkor kilátása lehet arra, hogy valami ifjú eljön érte, és felajánlja neki annyi tisztesség díjat, amennyiben megteszi fehérműszekrénye felügyelőjének, dicső neme fenntartására monopolizált patentkészüléknek. Megéri!

Ha tehát az ilyen leány az elfonyadásig tisztességes, kilátása van a házasságra. Gyönyörű rendeltetés. Neki, aki előbb pamuttal – és gyermeki alázattal – papájának harisnyáit javítgatta, ezután már szabad asszonyi alázattal – és pamuttal – ennek a fiatalembernek a harisnyáit javítgatni. A gyapottól télen pamut lesz, az alázatosság ellenben minden idényben alázatosság marad örökön örökké, amen nélkül.

De többet is szabad neki! Kifoldozhatja ezen fiatalember gyermekeinek a harisnyáit is. Szabad neki ezeket a gyermekeket szoptatnia, ringatnia, gondoznia is. Sőt gyermekágyban meghalnia is szabad.

Szabad neki még – képzeljétek el csak azt a szabadságot! – szabad neki, akinek otthon jó gyermekhez illően tizenegy óra előtt le kellett feküdni, egész éjjel fenmaradnia. Szabad a fiatalember gyermekeinek ágyánál virrasztania.

Sőt mi több. Reggel meg szabad őt kérdeznie, jól aludt-e. Szabad számára elkészítenie a reggelit, mielőtt ő „dolga után” megy.

És ha ő visszajön, meg, kell elégednie a „Hm” és „Igen” meg „Ugy, úgy”-okkal, melyeket az ifjú „üzletekre” vagy klubbokra még el nem tékozolt szellemi és kedélyi tőkéjéből még megtartott magának.

És szabad figyelnie, ha a papa beszél és hallgatnia, ha a papa zsémbes, és gesztenyeolajjal bedörzsölnie a papát, ha reumás. És szabad, ha a papa a házasság előtti tréfák emlegetésével mulat néhány barátjával szobácskájába vonulnia, hogy erényének fényes megjutalmazásáról elmélkedjék.

De a jutalom nélkül maradt erényről is akarok szólni, leányokról, akik nem mentek férjhez, azokról, akik nem nyertek kegyelmet a fiatalember szemében.

A természet jótékony. Neki mindenben amit csak cselekszik, jót kell tennie, mert jót nem cselekedni egyenlő volna halálos ítélettel. A kötelességétől, a szükségesség törvényétől való legcsekélyebb eltérés rettentően növekvő arányban vezetne az egész öszekavarodásához, öngyilkossághoz. A dolgok lényegének legkisebb megsértése – nem azonnal, de mégis hamar és gyorsan – maga után vonja minden dolog összezavarodását. Ez a kavarodás annyiban vezet pusztuláshoz, amennyiben elmondhatjuk, hogy az nem létezhetik, aminek vagy tulajdonságai számából vontunk el valamit, vagy ezeket a tulajdonságokat magukat semmisítettük meg. Ami ugyanaz. Mert egy tulajdonság elpusztítása – megint végtelenül gyorsan növekvő arányban – a többi tulajdonság pusztulását is eredményezi, már pedig valami, tulajdonságok nélkül, semmi.

A természet a maga hatásában a legtökéletesebb értelemben egyszerű. Neki ugyanis csak egy eszköze van, amely egyúttal célnak látszik: a vonzás. Mindennek, ami csak van, hajlama van, az együttlétre, az egyesülésre, az egymásba olvadásra, az eggyélevésre.

(Befejezése következik.)

A LONDONI KONGRESSZUS TANULSÁGAI-

Írta: SCHWIMMER RÓZSA.

(Befejezés.)*

Az angol választójogi mozgalomról sokat hallottunk az előző kongresszusokon, olvastunk róla napról-napra híreket hazai sajtónkban, kaptunk eredeti tudósításokat a Szövetség hivatalos lapjában a „Jus Suffragiiban”, de a kongresszus ideje alatt személyesen tapasztaltak minden várakozásunkat felülmúlták. Legnagyobb hasznunk az volt, hogy a militans módszerek indító okainak gyökerét láthattuk. Így meggyőződhattünk e módszerek elkerülhetlenségéről s kirívóan „nőies” voltáról. Igenis, a suffragettek harca nőies a szónak legtisztelesebb értelmében.

A kongresszus ideje alatt az angol nők szabadságharcának félszázados szakadatlan láncolata szinte megélevenedve vonult el előttünk. Sorainkban voltak Stuart Millnek ma már galambósz, korra agg, de az ügyszó ifjú erővel, lelkesen ragaszkodó tántoríthatatlan küzdőtársai. Ott voltak az egyleti úton, kérvényekkel, szónoklásokkal évtizedek óta küzdő hatalmas testületek képviselői. És ott voltak a politikai pártokat a maguk jussának elérése te menyében évtizedeken át politikailag szolgáló konzervatív, liberális, munkáspárti, szocialista stb. asszonyok. Kivétel nélkül valamennyien a nő hagyományos önfeláldozásából végső elkeseredésbe kergetett kiábrándultak. Kemény vonásokban emelkedett ki a kép: politikailag kihasználták őket, legjobb esetben ígérték nekik és soha egyetlen kormányra jutott párt sem állta velük szemben szavát. A politikai kétszínűség bolondját az angol nők tovább nem akarják járni, az évtizedes mozgalom, szolgálat, egyleti szervezkedés és petíciós küzdelem hiábavalósága tehát új harcmodok keresésére szorította őket. Új eszközöket kellett találniok, ha az őket megillető szabadságot meg akarták szerezni, ha az angol nép sorsának intézésében osztozni akartak. És megtalálták az új, a nőies, a történelem sablonos útjaitól eltérő harcmodot.

Ha férfiak a maguk jogáért küzdöttek és simán nem ment a dolog, vér folyt. Alig van a férfiak választójogának megszerzésére, kiterjesztésére vagy általánosítására irányuló küzdelem, amely vérengzés nélkül intéződött volna el. A hatalom birtokosai csak végső küzdelemben juttattak belőle a kizártaknak. A férfiak, a történelem tanulsága szerint, nem igen törték a fejüket más megoldáson, mint a fegyveresen. Megértjük, sőt elmúlt időkre e módszer helyességét nem is vitatjuk. De az emberi jogok kivívásának történetében dízshelyet igénylünk a vértelen szabadságharc minden ízében eredeti, nőiesen hős új taktikájának.

Az angol asszonyoké a dicsőség, hogy a világ összes, jogaik kiküzdésében türelmüket vesztett asszonyait az igazi, mai kultúránkhoz egyedül méltó forradalom útjára vezették. Megmutatták, hogy az erőszak helyett a leleményesség, az ész, a fizikai erő ellen a szellem erejével kell forradalmat csinálni.

Soha nyomatékosabban nem domborodott ez ki,

* Lásd lapunk júniusi számát.

mint a kongresszusnak angol viszonyokat ismertető óráiban. Egy társasösszejevetelen, melyen a nők választójogáért küzdő férfiak láttak bennünket vendégül, élénk és szenvedélyes vita folyt az egyik szalon sarkában az angol taktika körül. Mrs Despard, az örökké ifjú, agg harcos kifejtette, hogy a mostani taktika folytatása a legközelebbi választásokig feltétlenül biztosítja a nők választójogának törvénybe iktatását. A többség osztotta ezt a nézetet, egy úr, aki miniszteri tárcát bírt valamikor Angolországban, ellenben kijelentette: „Kár az erejüket, a pénzüket, az áldozatkészségüket tovább is kimeríteni. Egy elszánt asszony ölje meg Asquithot. Majd megijednének és rögtön megadnák a választójogot. Csak a terror hozott új jogokat az emberiségnek. Amíg önök nem felemlítik meg a hatalmasokat, hiába küzdenek.”

A társaság férfiai – csupa úgynevezett úri ember, a hatalmi körökhöz tartozó gentlemen – kivétel nélkül helyeselték azt a nézetet, hogy terrorisztikus eszközökhöz kellene fordulni. És nem akadt egyetlen egy asszony – pedig a választójog legfanatikusabb harcosai voltak együtt – aki hevesen vissza nem utasította volna ezt a gondolatot.

A nő azért akar választójogot, hogy békét teremthessen a társadalomban, igazi békét, nem vértócsákon és hulladombokon felépülőt és azért a békés forradalom eszközeit kellett keresnie. A maga nőies forradalmi eszközeinek kitalálásával érettségi bizonyítványt szerzett a nő közéleti szereplésének azok előtt is, akik a nő közéleti érettségét eddig tagadták.

A londoni kongresszus idején tanulmányozott angol mozgalom megtanított bennünket arra, hogy a suffragettek harca kiválóan nőies. Férfiak már régen a vérontásra tértek volna át. Az elkeseredés ilyen fokán a vérontást kerülő, magasabb rendű ember türelmes szívósságának példáját a nők adták. A közvélemény játéknak nézte az angol nők forradalmát, kacagott, mulatott rajta. „Jésszettek rájuk, ösztökölték őket, majd nem kacagnak, nem pacakznak veletek, hanem megrettennek erőtöktől”. S az asszonyok tovább álltak a kacajt, halálos komolysággal, korlátlan személyes áldozatkészséggel sorakoztak egymás mellé, megmutatni a világnak, hogy az igazság ágyúk durrogása, puskák kattogása, emberek leölése nélkül is diadalmaszkodhat a civilizáció mai fokán.

Mert, hogy az angol parlamentban hamarosan nemcsak a történelmi hőstetteket megörökítő freskókon, nemcsak a Themse partjára nyíló gyönyörű étkező terasszonkon, nemcsak galleriáin található lesznek angol nők, azt ma már Angliában senki sem vonja kétségbe.

A kongresszus egy másik tanulsága, hogy a küzdelemhez szükséges pénzüsségeket másképpen kell előteremteni, mint ahogy pl. a magyar mozgalom szedi össze. Nem szégyenlősen, mintha koldulnánk, nem röstelkedve, mintha a gyűjtők a szabószámlájukat készülnének abból a pénzből kifizetni, nem is válogatva kitől, mikor kérnek pénzt a mozgalomhoz, hanem azzal az öntudattal, amellyel a legkirívóbb nyomor ellen rögtöni segílyt kívánnánk szerezni. Mindenkor mindenkitől bátran követelhetjük, hogy áldozzék olyan cél elérésére, amely az igazság legprimitívebb követelését akarja érvényre juttatni. Különösen mi magyarok szorultunk bátorításra e téren, mert

mint a kongresszus tárgyalásaiból kitűnt, mi vagyunk legfélénekbbek e téren, mi mutattunk legkevesebb „üzleti szellemet” a mozgalomhoz szükséges pénz előteremtésénél.

De egyebet is tanultunk, mint a pénzgyűjtés nagyobb bátorságát: a személyes exponálás nagyobb bátorságára is bámulatos példát adott a kongresszus. Ott láttuk az exponált állású férfiak feleségeit, az állásukat kockáztató tanítónőket, tisztviselőnőket, a házi alkalmazottak, gyári munkások kenyerét kockáztató seregét. Lelkesítő a színészek, írók, a szobrászok, festők, iparművészek közreműködése.

A művészeti és egyéb szabad pályán működő nők más országokban nem felejtik el, hogy bármily siker érje is őket pályájukon, mint nők ép olyan igazságtalanságoknak vannak alávetve, mint a többi asszonyok; ez készletti őket arra a szolidáris együttműködésre, mellyel a nőmozgalomnak mindenfelé olyan szint és lendületet adnak.

A rengeteg sok tanulásból, benyomásból még csak egyet akarok megemlíteni. A kongresszuson hallottak látottak, átéltek a bizonyosságnak hiterejével győztek meg mindenkit arról, hogy a merre kultúrvilág van, ott a nő politikailag alárendelt helyzete végórát éli; valósággal a civilizáció kérdése, melyik ország szabadítja fel hamarabb asszonyainak politikai erejét a maga javára. Buzdítást nyertünk, hogy e kultúrversenyben fokozottabban iparkodjunk érvényesülni. Pillanatnyilag sehol sem áll a megvalósulás lehetősége oly közel, mint nálunk Magyarországon.

GLOSSZÁK.

Zsarolás. Dr. R. Henrik ügyvéd úr szerencsésen megházasodott. Annak módja és rendje szerint „megfelelő parthiet” csinált. Hozományt, néhány pörösködő atyafi ügyvédi szükségletét hozta az asszony a házhoz. Az ügyvéd úr pedig érdekes múltat. Ha ugyan érdekes múltnak tekintjük egy, vagy több törvénytelen gyermeknek világra juttatását. De amíg abból, amit az asszony hozott a házhoz, az ügyvéd úr házastársi részét kivette, addig az ő hozományát, az érdekes múltat, felesége ő nagysága előtt teregette s csak maga élvezte emlékéit. Megtörtént azonban, hogy az egyik gyermeke – az egyik törvénytelen – súlyosan megbetegedett s az egyik felesége, az egyik törvénytelen felesége, kijelentette, hogy a gyermek tartásáért kapott havi tizenkettő koronából nem győzi fizetni a gyógyítás költségeit. Az ügyvéd úr fülét sem billegette erre a hírre. Lehet, hogy a másik felesége, a törvényes, teljesen lefoglalta a füleit. Talán valami édes titkot súgott neki, vagy azt hajtogatta neki, hogy új 100 koronás kalapra volna szüksége, a bogánccsal díszített weidling helyébe, őszibarackkal koszorúzott méhkasra. Akármivel is foglalták el a soknejű úr füleit, annyi bizonyos, hogy a kávéházi kaszírő-feleség számára sehogysem reagált. Végre az értesítette dr. R. Henrik urat, hogy gyermekét felviszi

majd annak lakásába és jelenlegi egyik feleségének, a törvényesnek, mindent el fog mondani. Hiszi, hogy ez a feleség nem lesz olyan szívtelen, mint közös férjük, hanem ráveszi az ügyvéd urat a beteg gyermek gyógykezelésének a havi tizenkét korona alimentáción felül való megfizetésére. De nem azért ügyvéd az apa, hogy ne segíthessen magán. Mi köze neki annak az asszonynak a porontyához? Ahhoz az idegen fattyúhoz, melyről a törvény is mondja, hogy nincsen apja, csak anyától lett? Fenyegetőzik az anya? Hiszen ez zsarolás. S a zsarolót, aki beteg gyermekének gyógykezelését ki akarja zsarolni azzal a fenyegetéssel, hogy egy asszonytársának elbeszéli életének bús történetét, nemének naponként ezerszeresen ismétlődő kálváriáját, ezt a zsarolót az ügyvéd úr feljelentésére elfogják és „enyhítő körülmények tekintetbe vételével” két napi fogházra elítélik, Létezik-e a világon asszony, aki mint bíró, ügyvéd, törvényhozó zsarolást találna ebben az esetben? S mivel magyarázható, hogy még mindig vannak asszonyok, aki a nemi hazugság, brutális igazságtalanság, kegyetlen erőszakosság idején nem törekednek ezeknek az igazságtalanságoknak megszüntetésére?

A nő és a politika. A magyar alkotmány évszázadokon át politikai jogokat adott a főnemes asszonyoknak. Az 1848-ki törvényhozás megfosztotta őket a jogtól, úgy hogy a nincsetlenségben egyenlők lettek kevésbé és legkevésbé előkelő asszonytársaikkal. De a főnemes asszonyok még mindig nem tudnak a jogtalanságba belenyugodni ... hanem állandóan agítálnak politikai jogaik visszaszerzéséért. Innen van az, hogy mint Angliában, nálunk is a főnemes asszonyok csatasorban állnak a választójogáért küzdő asszonytársaikkal – azaz – bocsánat: logikához szokott író tollam, amikor a nagy forróságban a mondat közepén letettem a kezemből, a maga fegyelmzett logikájával ösztönszerűen folytatta, és így teljesen alaptalan dolgokat állított. Igaz, hogy a főnemes asszonyok még mindig nem tudnak a jogtalanságba beletörödni, csakhogy ennek jelét nem azzal adják, amit író tollam fentebb önkéntesen rájuk fogott, hanem azzal, hogy minden politikai válság idején a családjuk vagy baráti körük férfiúi érdekében tesznek-vesznek, lótnak-futnak. Nemcsak a Schönberger bárónők, hanem az igazi kékvérű, minden feministáskodást lesajnáló, magyar arisztokrata asszonyok. A nyílt, becsületos politikai jog nem kell nekik – tisztelet a kivételnek – de a hátsó ajtókon való bujkáló politizálást nem röstelik.

Ha nő tenné. Az utóbbi időben a sajtó visszhangzott a szemet kiszűrő kalaptű históriájától. Se szeri se száma a nő hiúságának

oktalanságáról szóló vádaskodásnak. Szó sincs róla: nem akarjuk a családi arcképcsarnokban végződő kalaptűk és egyéb divatörületek pártját fogni. Azonban a legközveszélyesebb divatnál is vigasztalódhatunk azzal, hogy nem tart örökké, sőt csak kis ideig élhet a divat szita-kötő-természetének megfelelően. De mekkora gáncsokban volna részünk, ha a férfiakéhoz hasonló, élethosszigan tartó apró neveltlenségekkel állandóan veszélyeztetnék embertársaink épségét. Ha pl. úgy forgatnók és lóbálnók a sétapálcát, mint az az ifjú, aki a héten a Rákóczi-úton, hadonászó botjával egy fogát törte ki az utána jövő derék vidéki bácsinak? Nem ritka eset az ilyen, mégsem fűjják fel a férfinem gyengeségeit általánosító jellegzetességé.

Erre sem szoktak szót vesztegetni.

Egy felvidéki városka újságja hírt adott arról, hogy az állomás egyetlen pénztára, körül tolongó kiránduló közönség tömegében lyukat égetett egy úr a mellette álló hölgy kabátja ujjába. Micsoda közönséges dolog, hogy a legnagyobb csődületben, népgyűléseken, tolongások közepette a férfiak nyugodtan dohányoznak, akármennyire veszélyezteti az égő szivar és cigarettá a szomszédok testi épségét! Ebből az állandó közveszélyes szokásból sem következtettek soha a férfiak szenvedélyének még veszélyek előidézésével szemben is gyenge ellentállóképességére. Pedig mennyi halálnak oka a dohányzás szenvedélye. A biztosító, társaságok adhatnának dokumentumot róla mennyi tűzkár származik és mennyi emberélet esik áldozatul annak, hogy még akkor sem tudják egy percre nélkülözni a dohányt, ha a józan ész a dohányzás felfüggesztését követeli. Nem is szólva arról, mennyi tudóbajnak és más betegségnek okozója a több ember együttes tartózkodási helyének levegőjét rontó szüntelen termelt dohányfüst. Bezzeg, ha a nők általánosságának ilyen közveszélyes szokásáról volna szó!

A farkas és a választójog. A választójogi reformmal úgy vagyunk, mint az egyszerű pásztorgyerekek, aki incselkedésből azt ordította, hogy farkas fenyegeti a nyáját. A falu népe segítségére rohant, sőt a megismételt tréfának is felült. De amikor harmadszor is farkast jelentett a pásztorgyerekek, a falu népe nem hederített rá, s ezúttal a farkas tényleg jóllakott a nyájjal. Évek óta ordítja a kormány: jön a választójogi reform. Ahányszor elkiáltotta magát, annyiszor elébe mentünk munkával, pénzáldozattal, propagandával. Kiadtuk a munkánkat, a pénzünket és mindannyiszor arra ébredtünk, hogy becsapás áldozatai vagyunk. A választójogi törvény „veszedelme” nem is fenyegetett: a kormányok csak incselkedtek a néppel. Most újból hangzik a

kiáltó szó. Őszre hirdetik a farkas jövetelét. S bár tudjuk, hogy megint becsapás lehet a vége, mégis újból sorompóba kell szólítanunk a nők választójogának minden barátját. Hátha ezúttal véletlenül mégis igazán meglep bennünket a farkas. Készülni, agitálni, pénzt gyűjteni, hogy a választójogból magunknak is kiverekedhessük a jussunkat! Ne felejtsük el, hogy bármily biztatók a „kilátásaink” agitációnknak egy percre sem szabad szünetelnie, mert lankadásunk végzetes következményekkel járhat, míg erőnk kitartó érvényesítése a sikert biztosítja.

Ellesett beszélgetések. „Az ördög vigye el azokat a feministákat”, mondta a minap egy epés úr, amikor egy magyar fürdőhely kilátási tornyán a feministák ismert plakátját – Általános választójog csak az, amely a nőkre is kiterjed! – vizontlátta. „Az ember nem nézhet semerre, hogy nyomukat ne találná”, ezzel már buzgón vakargatta a kezeügyébe eső, ugyanazt a felírást tartalmazó kis választójogi bélyeget. „Micsoda pökhendiség a jelenlétüket ezzel a bélyeggel mindenütt hirdetni”, dohogott. S fel se tűnt neki, hogy az emberek ezrei saját becses nevük fáradságos bevésésével hirdették ottjártukat. „Micsoda izléstelenység”, mondta dühösen a park egy padjáról buzgón kapargálva a feminista mementót. „Az ember valósággal félti a családját ezektől a felírásoktól”, suttozta. „Röstel hölgyekkel egy ilyen eléktelenített (!) padra ülni”. Azt azonban nem röstelte hölgyei előtt, hogy minden padba hatalmas betűkkel bele volt égetve a „Purgo, külföldön Purgen” nemzeti jelszó.

Honunk szebblelkű asszonyaihoz. Az uborkák szezonjában és más hírlapi szempontból anyagot nélkülöző időkben a B. H. ezen a szép címen egy-egy dorgatóriumot szokott leadni vezető helyen. Felpanaszolja benne az ország nyomorúságát és kisüti, hogy minden bűnnek, minden bajnak „honunk szebblelkű asszonyai” az okai. Mert a magyar asszony ilyen, meg olyan, meg amolyan, minden csak nem olyan, milyenek a B. H. szerint lennie kellene. Hát bizony egyetértünk a B. H.-nak azzal a felfogásával, hogy a magyar asszony még nem érte el fejlődése csúcspontját, de azt mégis furcsáljuk, hogy az erős férfi hibáit is rákeni a gyenge asszonyra. Ezúttal a fényűzést választotta a prédikáció tárgyául. Szerénységet és lemondást követel a középosztály asszonyaitól, de egy szóval sem bántja ezen osztály férfainak dohányban, kártyában, szeretőkben, lóversenyekben és egyéb hasonló jókban üzött fényűzését. Már pedig ezek pazarabb költségekkel járó sportok, mint az asszony kávéházba, járása. A ruházatban nyilvánuló fényűzést a férfi pedig egyenesen megköveteli a nőtől, különben nem a ragyogó, csillogó nőt, hanem a hamupipókékat választaná rendszerint élete párjául. Ki mint vet, csak úgy arat: ragyogó pillangó-leányt keresni és elvárni, hogy darócban járó feleség váljék belőle, együgyűség. A B. H. az asszony komoly küzdelmének, hivatásos munkájának elvi ellensége, azzal sem könnyít honunk szebblelkű asszonyain, hogy korholását a javításra vezető úthoz való utasítással látná el. Pedig csak ez volna fontos a kérdésben. De akkor a modern nő fejlődé-

sével szemben elfoglalt álláspontjának kellene ellentmondania a B. H.-nak, mert a nő fényűzése, léhasága, egyéb a férfitől belékényszerített felületes hibája csak a komoly, nagy dolgokkal való foglalkozás, az egyén és a társadalom közti összefüggés nagy törvényeinek megismerése útján gyógyítható.

Az iskolai zászlóaljok. Amíg egyik kezével a békemozgalmat simogatja, addig másik kezével a katonai szellem magvát veti el még oda is, ahol a nép szellemi táplálékának tiszta bűzját kellene termelnie. A békenap elrendelője egyben az iskolai zászlóaljok szervezője is. A késelés, bicskázás, lövöldözés egész év folyamán tanított értékét bezzeg nem ellenlízozhatja az évenként egyszer hallott békeprédikáció. Ha tovább is Apponyi szent kezében marad szerencsétlen közoktatásügyünk, akkor tovább is a bal és a jobb kéz egymástól független politikájának áldozata marad.

Fényűzési verseny. A B. H. egy minapi vezércikkében kimondja, hogy a fényűzés a vagyonos osztály nemzetgazdasági erénye, valósággal etikai kötelessége, míg a hivatalnokosztály, a szegény emberek részéről nemzetet rontó, végzetes hiba. Ennek bizonyítására többek közt mondja: „Ha pedig szegény nemzetek akarnak a fényűzésben a gazdag nemzetekkel lépést tartani, a maguk egészségében megromlanak, eladósodnak és erkölcsileg is súlyodva tönkremennek”. Ezeket a szavakat merített papírosra nyomtatva elkellene küldeni minden képviselőnek, aki szavazatával támogatja a militarizmus luxusában gazdagabb nemzetekkel folytatott versenyünket. Tartunk tőle, hogy a B. H. ezt a bölcs mondást nem ismétli meg a hadügyi költségvetés tárgyalása idején, mert akkor nem lehet – a nőket a nemzetet rontó fényűzési versenyért felelősségre vonni.

AZ ANYA JOGA.

Írta: JÁNOSSY GÁBOR, Szombathely.

Mi magyarok lovagias nemzet hírében állunk. Azt is mondják rólunk, hogy szabadságszerető nép, az emberi javak, alapjogok, az egyéni, lelkiismereti szabadság elszánt védői vagyunk s különösen a gyöngéd nem, az emberiség szebbik és jobbik fele iránt páratlan gyöngédséggel, lovagiassággal viseltetünk. A bátor, szabadságszerető, lovagias magyar nemzet címét és jellegét viseljük büszkén és boldogan, – egyéni, társadalmi, politikai vergődéseink, nyomorúságaink közepette.

Hát mindaz igaz, hogy tiszteljük a nőt, hódolattal vagyunk eltelve a női nem bájai, az asszonyi szépség, jóság, kedvesség iránt, szeretjük az asszonyt a – konyhán, a gyermekszobában, a szalonban, bálban, koncerteken úgymint a varrógép, az írógép mellett, a réten, a tarlón, a nagyvárosi korzón, a világhíres fürdőhelyeken s a hatóságilag engedélyezett

szerelem csarnokaiban, – mindenütt, de hogy a női nem iránt való hódolatunknak, rajongásunknak a női nem javára, előnyére, előhaladására szolgáló gyakorlati cselekedetekben, jogokban is kifejezést adtunk volna, azt tagadnunk kell. Állításom igazolására íme néhány példa, néhány eset.

Van egy régi törvényünk, a gyámságról és gondnokságról szóló 1877. évi XX. törvény-cikk. Elég ennek a nőket, anyákat érdeklő feltűnőbb rendelkezéseit röviden idéznem, hogy fentebb felhozott állításomat megvilágítsam.

Az apai hatalom gyakorlatában lévő apa az édesanya kizárásával gyámot nevezhet ki kiskorú gyermekei számára. Ha ezt nem teszi, az anyát legalább a vagyonkezelésből kizárhatja.

Az anyának, a feleségnek nincs meg ez a joga a férjjel szemben. A nő, ha másodszor férjhez megy, első házasságból való gyermekei vagyonát csak évi számadás mellett kezelheti. A férfi, ha tízszer nősül, egyszer sem tartozik ezt cselekedni. Legalább a törvény ezt expressis verbis nem kívánja.

Tovább. Nők, az anya, az örökbefogadó anya s házastárs kivételével, gyámságot és gondnokságot nem viselhetnek. Miért? Mert a törvény úgy rendeli. S miért rendeli ékként? Mert mi törvényeinkben is, mint társadalmi s magánéletünkben, igen nagy tisztelői vagyunk az asszonyi nemnek!

Ebben a mindennapi életé olyan óriási vonatkozással lévő nagyfontosságú törvényben a nő, az anya jogai a gyermekek, a család materiális ügyeit, tehát egzisztenciáját illetőleg, valósággal konfiskálva vannak a férj, az apa, a férfi jogai, óriási hatásköre, korlátlan rendelkezési jogai javára. Ezek a rendelkezések alkalmasak a legjámorabb intenció mellett – amint azt a gyakorlati élet, a tapasztalás bizonyítja is – a családi élet, a házastársak között való béke, harmonia megromlására, viszályok, egyenetlenkedések előidézésére, az anyai hivatás betöltésének a megnehezítésére s végeredményben a családi élet korrumpálására s a gyermekek anyagi, erkölcsi érdekeinek, javainak az elhanyagolására.

Másik példa.

Az állam ott, ahol a kiskorú, az apró nevetlen árvák istápolására, gondozására szükséges eszközökkel s minden segítség, támasz, vagyon, keresetnélkül hátrahagyott özvegy édesanya nem rendelkezik, segítő karjával megjelenik s oltalmába veszi az elhagyott gyermekeket. De hogyan cselekszi ezt a jó tettet? Bocsánat a kifejezésért, de –, brutálisan. Leszakítja a gyermeket az édesanya kebeléről. Van egy – nem tudom mikor kelt – belügyminiszteri rendelet, mely megtiltja azt, hogy az elhagyottá nyilvánított gyermekek az

anyánál, az anyai gondozásban meghagyásának.

Házasságon kívül született gyermekeknél érthető ez a rendelkezés, itt a legtöbb anya úgy se igen törődik, nem törődhetik gyermekével, nem tud, vagy nem akar arról gondoskodni. S ha gyermekét nála hagyják s érte neki havonként fizetnek, hát ez a házasságon kívüli születések statisztikáját jóval föllendítené.

De hogy mi jogon szakítja le az állam az általa, elhagyottá nyilvánított, mert kereső nélkül maradt törvényes gyermeket a hibáján kívül nyomorúságos helyzetbe jutott, keresetképtelen édesanya kebeléről, ahelyett, hogy azt a törvényes gyermekéhez ragaszkodó anyát segítené, azt megérteni nem lehet.

Tudok számtalan esetet, mikor az ilyen – egykor jobb napokat látott s özvegyen maradt – koldusszegény anyja a legnagyobb nyomornak, nélkülözésnek tette s teszi ki magát, semhogy gyermekétől megváljon. Az édesanya e szent és örök jogát attól elvenni nem szabad. És mégis ezt cselekszi az állam. Hát az anyaság védelmére eddig micsoda intézkedéseket tettünk? Gondoskodtunk-e arról, hogy szegény családjukat a maguk két keze munkájával fenntartó anyák akkor, mikor a természet rendelése szerint való hivatásuk betöltése állapotába jutnak, mikor a kényszerű nehéz munkával a tulajdon életüket s a szívük alatt lévő magzatukat teszik ki a veszedelmeknek, hogy az ilyen anyák, ilyen állapotban megfelelő támogatásban részesüljenek, hogy tartózkodjanak minden munkától s csak teljes felgyógyulásuk után lássanak hozzá újra a kenyérkeresethez?

Semmit se tettünk az anyaság védelmére, a megelőző gyermekvédelemre nem gondoltunk s emiatt száz és ezer szegény anyja pusztul el idő előtt, vagy olyan gyermekeket hoz a világra, akik csak a falusi s a nagyvárosi temetők apró sírhalmait szaporítják.

A nő, az anya jogát csak frázisokban ismerjük, tiszteljük, de a gyakorlatban, törvényeinkben nem. S hogy ez a tarthatatlan, ez az emberi haladást megakasztó, a civilizációra szegyenletes helyzet megváltozzék – ezért hiszem én, ezért várom és kívánom is a feminizmus közeli diadalát!

NŐI KERESKEDELMELI ISKOLÁK NÉMETORSZÁGBAN.

Írta: SALGÓ BÉLA.

Régi, elcsépelet igazság, hogy a francia háborút a német schulmeisterek nyerték meg; nem túlzott tehát ama állítás sem, hogy a német birodalom mai politikai

nagyágát s hatalmát iskoláinak köszönheti. A német iskola a háború után sem pihent s hangyabuzgalommal készítette elő a német nemzetet arra a másik nagy háborúra, mely az utolsó öt évtized alatt egy napig sem pihent el s mely bár öldöklő szerszámok nélkül folyik le szemeink előtt, mégis, vagy talán éppen azért még nagyobb győzelme a német iskolának, mint amaz. Az iskola, a céltudatosan megszervezett, német alaposággal vezetett kereskedelmi iskola megalapozta a német világkereskedelmet, mely a német birodalom gyarmatává tett távoli világrészeket és a német ipar adófizetőjévé távoli népeket. Kereskedelme révén Németország elérte, sőt sok tekintetben túlszárnyalta Angliát. A változás előidézésében oroszlátrész jut a kereskedelmi szakoktatásnak, melyet Angliában a legutóbbi időig szinte teljesen elhanyagoltak, Németországban ellenben néhány évtized alatt szinte tökélyre fejlesztettek. Az állam, a társadalom, községek, társulatok s egyének egyaránt közreműködtek a német kereskedelmi szakoktatás fejlesztésénél s nem volt s nincs e kérdésnek oly részlete, legyen az bármily jelentéktelen, melynek megoldása a német kereskedőket, a hivatalos és szakköröket élénken nem foglalkoztatta volna. A „Deutscher Verband für das kaufmännische Unterrichtswesen” című egyesülésben a kereskedelmi szakoktatás társadalmi szervet is kapott, mely kezét szakadatlanul a német kereskedelem ütőerén tartván, a szakoktatás terén kezdeményezi és népszerűsíti mindazokat az újításokat, melyek testet öltvén, a német kereskedelem hasznára válnak.

Természetes, hogy az illetékes körök figyelmét ilyen viszonyok között nem kerülhette el az a jelenség sem, hogy a német kereskedelem munkásai között a nők száma évről-évre szaporodik. Az említett szövetség kezdeményezésére megállapították, hogy a német kereskedelem már 1900-ban mintegy 440,000 nőt foglalkoztatott, akik között mintegy 203,000 önálló üzemtulajdonos. E számok évről-évre növekednek s az alapos németek mihamar tisztában voltak e jelenség felette nagy szociális jelentőségével.

A nők kereskedelmi szakoktatása Németországban mind alsó, mind a középső fokon még ma nem alakult ki véglegesen. Az oktatás célja, tartalma, iránya tekintetében heves, nagy viták indultak meg és folynak még ma is, anélkül hogy e tekintetben egységes közvélemény alakult volna ki. Ezért a Németországban létező női kereskedelmi iskolák még nem egységesek, nem olyan egységes típusúak, mint teszem a magyarországi felső kereskedelmi fiúiskola. A típus sokféle és változó ama felfogás szerint, mely az alapítókat vezette, azon cél szerint, melyet az iskola fenntartója helyesnek és elérendőnek ítelt, szóval ama álláspont szerint, melyet alapító és fenntartó a női munka s ennek megfelelően a női oktatás szempontjából elfoglalt. Lássuk csak miben áll ez álláspontok és felfogások különfélesége.

Azok, akik Németországban modern s radikális szempontokat követnek, ugyanazt hangoztatják, amit az a tábor, mely nálunk is sok lelkesedéssel és éppen legújabb diadalmas sikerrel küzdött a kereskedelmi pályára készülő mindkét nembeli ifjúság egyenlő szakoktatásáért. Ezeknél a jelszó: egyforma szolgáltatásokért – egyforma díjazásért. Ám a jelszó és a reális valóság között mélységes ürtátong. A nő képtelen a férfival egyenlő

*Törvénytelen anyákban is él ez a természetes-nemes ösztön.

Szerk.

szolgáltatásokra, míg a férféhez hasonló, vele teljesen azonos kiképzetésben nem részesül; egyforma díjakról tehát szó sem lehet. Követelni kell tehát az egyenlő kiképzést, hogy az élet nagy és nehéz harcában nő és férfi egyenlő fegyverekkel szállhasson sikra legtermészetesebb jogáért: megélhetéséért!

Van aztán olyan álláspont is, amely azt állítja, hogy a nőnek a legfőbb esetben nincsen szüksége nagy látókörre, mert nem készül vezető állásra; és mert a családnak a nőre szüksége van, vagy lehet, egész különleges iskolát kíván a nők részére. Ez gyenge okfejtés. Főhibája, hogy az okozatot összecseréli az okkal. Vezető állásba nem juthat a nő, szélesebb látóköre sem lehet, mert nem részesül kellő oktatásban. Sem a családra, sem a nőre, sem a kereskedelemre, sem a társadalomra baj abból nem származik, ha a kereskedelmi pályára készülő nő alapos szakképzettséget nyer. Ha az illető nő házassága után nem is akarja összeegyeztetni úgynevezett „természetes hivatását” kenyérkereseti hivatalos munkával, szakképzettsége nem válik kárára. S így Németországban még a kevésbé radikális elemek is követeléseként kénytelenek felállítani a tételt, hogy a kereskedelmi szaktantárgyak tanítását illetően nem szabad különbséget tenni a férfi és nő között! Az aztán a kereskedelem szempontjából egészen közömbös, hogy a szaktantárgyakon kívül háztartásra, kézimunkára és a nevelés művészetére is akarják taníttatni a nőt. Ez – bevallom – inkább előnye, mint hátránya volna egy jól szervezett kereskedelmi leányiskolának.*

A nők középfokú kereskedelmi oktatása terén általánosságban e két főszeponct dominál Németországban s ennek megfelelően, vagy a felső leányiskolákat egészítették ki kereskedelmi iskolákkal, vagy önálló női kereskedelmi iskolákat létesítettek. A viszonyok természetes fejlődése az utóbbiaknak kedvezett s általánosságban tényleg felső kereskedelmi leányiskolák létesültek, amelyekbe a lányokat a felsőbb leányiskola elvégzése után veszik fel. Azt mondom általánosságban, mert valójában az iskolák igen változatosak és sokfélék, mind a tanítás tartalmát, tárgyát, miód a felvétel feltételeit és a felvettek korát tekintve. Van kétéves, másféléves, háromnegyed, sőt egynegyedévi tartamú. Van iskola, mely a tanulókra bízza a tanulandó tárgyak megválasztását, van olyan, mely az összes előadásokban, vagy ezeknek csak egy részében való részvételre kötelezi a növendékeket, de sehol sem hanyagolják el, sőt nagy súlyt fektetnek a német nyelv, a kereskedelmi számtan, a könyvvitel, a gép- és gyorsírás tanítására s majd minden intézetben súlyt vetnek az idegen nyelvek tanítására is, és főleg a francia és angol nyelvet tanítják intenzíve.

Az első női kereskedelmi iskolák is annak a törekvésnek köszönik létesítésüket, hogy általuk a nőnek új kenyérkereseti alkalomra nyílják tér. Tényleg női egyesületek, majd magánosok szervezték Németországban is az első tanfolyamokat. ám a tapasztalat igazolta, hogy eme magániskolák távolról sem feleltek meg hivatásuknak. Megemlítésre érdemes e tekintetben Simonnak, a porosz

kereskedelmi minisztérium titkos főtanácsosának kijelentése, mely szerint „a tapasztalatok régen igazolják ama véleményt, hogy az egyesületek vagy magánosok fenntartotta női kereskedelmi iskolák, dacára annak, hogy aránylag igen magas tandíjakat szednek, a legszerűebb követelményeknek sem felelnek meg”. Ennek kapcsán a már említett szövetség is megállapította, hogy a különféle tanfolyamok, akár egyesek akár egyesületek tartják fenn azokat, károsak mind a kereskedelem, mind az egyesek szempontjából, mert könnyű alkalmat nyújtanak arra, hogy hiányos képzettségű” elemek árásszák el a kereskedelmi irodákat, aminek mind a kereskedelem, mind a magasabb szak- és általános műveltséggel rendelkező férfi- alkalmazottak vallják kárát. Nem is tarthatók fenn e tanfolyamok, mert a nő ma, vagy nagyon későn határozza el magát arra, hogy a kereskedelmi pályára lép, amikor a tanulástól rég elszokott s ezeknél a tanfolyamok lanyha fegyelme jó takarója a tudatlanságnak, vagy igen jókor, amikor a leány azért, hogy gyorsan kenyérhez jusson, lemond a tanulásról, vagy ami evvel egyenlő értékű, a zugtanfolyamokat látogatja.

Mindenki észreveheti, hogy mindez szóról-szóra elmondható a magyar viszonyokra is, de nálunk a helyzet még súlyosabb, mert nálunk női kereskedelmi iskola a szó igaz értelmében eddig nem volt, nagy hátrányára a magyar kereskedelemnek és a kereskedelem terén alkalmazott férfiaknak.

Poroszországban ez okon maga a kormány vette kezébe a női szakoktatás kérdését és gyors egymásutánban 3 állami felső kereskedelmi női iskolát létesített. 1897-ben a posenit. 1902-ben a reidit-t (Düsseldorf mellett) és 1904-ben a potsdamit. Kétségtelenül ez a három Németország legkiválóbb kereskedelmi leányiskolája, de a testületek által fenntartottak között is sok a kiváló. A legkiválóbb középtűk a „Höhere Handelsschule für Mädchen, des Kölner Vereins weiblicher Angestellter zu Köln.“ E kétosztályú iskolát 1899-ben alapították. A felvétel feltételei:

betöltött 16 év és egy 10 osztályú felső leányiskola elvégzése. De ez sem elegendő, felvételi vizsgát kell tenni németből, franciából és angolból, nemkülönben írásból.

A tanítás tárgyai 4 főcsoportra oszlanak:

1. kereskedelmi szaktárgyak;
2. az általános műveltség tárgyai;
3. nyelvek;
4. ügyességek.

A heti óraszámából esik 9-10 óra nyelvekre; 3-6 óra ügyességekre; 13-17 óra szaktárgyakra.

Igen érdekes iskola a „Handelsschule für Mädchen in Berlin.” A tanítás ideje 2 félév, esetleg egy harmadik félév olyanok részére, kik magasabb kiképzésben kívánnak részesülni. A jelentkezőknek felvételi vizsgát kell tenniök, s sikeres vizsga után a növendékeket tudásuknak megfelelően különféle osztályokba sorozzák. Ez iskolát a „Hilfsverein für weibliche Angestellte” alapította, de 1902-ben, a gépíróiskolával együtt, melyben 26 külön-

* Ha tényleg előnye volna, akkor ebben az előnyben a fiúkat, a későbbi családapákat is részesíteni kellene. Szerk.

féle rendszerű gép áll rendelkezésre, a berlini kereskedelmi testület tulajdonába ment át.

Az eleinte csak férfiak számára szervezett kereskedelmi főiskolákat sorra megnyitják a leányok előtt. Így Köln, Leipzig, Frankfurt a/M. stb. Handelshochschulein nők ép olyan feltételek mellett hallgathatják az előadásokat mint a férfiak.

A kép, melyet a német középfokú leánykereskedelmi iskolákról nagy vonásokban festettem, nem volna teljes, ha nem emlékezném meg a német zugiskolákról is. Úgy hívják ezeket Németországban: „Die Pressen.” Ezek százsámra árasztják el a kereskedelmet laikus, írástudatlan lányokkal, csak úgy mint a budapesti zugiskolák.

A középfokú iskolákon kívül gondos figyelemben részesülnek Németországban az alsófokú kereskedelmi leányiskolák, melyek az áruüzletek női alkalmazottainak, tehát eladónők, csomagolóknők stb. továbbképzéséről gondoskodnak. Az alkalmazottak testületei erélyes agitációt fejtettek ki oly irányban, hogy a továbbképzés minden női alkalmazottra 18. életéve betöltéséig kötelező legyen. Az 1900. évi június 30-iki német ipartörvény novellája azonban a községekre ruházta azt a jogot, hogy területekre tetszés szerint kötelezővé tegyék a továbbképzést. Azóta egész sereg város, ezek között elsőnek Mannheim és Wiesbaden hoztak olyértelmű határozatokat, mely mindkét nembeli üzleti alkalmazottat arra kötelez, hogy betöltött 18-ik életévéig a város kereskedelmi továbbképző iskoláit látogassa. Az alsófokú leányoktatás nálunk egyelőre nem bír fontossággal,* aránylag igen kicsiny nálunk ama nők száma, kik az áruasztal mögé állnak, hogy a közönséget kiszolgálják s alig van olyan, ki az áruk expedíciója körül végezne el a könnyebb teendőket.

Minek is? Egy kis merészséggel, egy kis protekcióval irodái alkalmazást nyer nálunk. A fő, hogy kopogni tudjon; az nem baj, ha a helyesírás elemeivel nincsen tisztában. Legalább nem kell sokat fizetni neki s a budapesti kereskedelmi főiskola végzett hallgatója sem veheti zokon, ha ugyanabban az irodában még kisebb fizetést adnak neki: hiszen ő még kopogni sem tud! A viszonyok nálunk nem is fognak megváltozni, míg a felső kereskedelmi leányiskola meg nem nyílik az egész vonalon.

SZEMLE.

Siker. Döntő fordulat állt be a leányok kereskedelmi szakoktatása terén. Őszinte elismerés illeti a Nőtisztviselők Országos Egyesületét, amely fennállása óta szakadatlanul harcolt a leányoknak a fiukéval egyenlő kereskedelmi szakoktatásért. Az első döntő siker (bővebbet a Nőtisztviselők Országos Egyesületének hivatalos rovata tartalmaz) azonban a követelésnek az egész vonalon való érvényre-

* Dehogy nem fontos. Most kellene rendezni az alsófokú kereskedelmi oktatást, amikor e pályára még csak indulnak a nők, mert ha már előzönlőiték, elkésett az intézkedés és sok bajjal jár a viszonyok megváltoztatása. Szerk.

jutásáig további küzdelemre kötelezi az egyesületet. A nőtisztviselői kar büszke lehet organizációjára, amely a legkedvezőtlenebb viszonyok között is fokról-fokra magasabb eredményeket ért el a nőtisztviselők helyzetének javítása és érdekeik megvédése dolgában.

A nők nemzetközi szövetsége. A Canadában lefolyt nemzetközi nőkongresszusnak a választójoggal foglalkozó nagygyűlésén a Nemzetközi Nőszövetség (J. C. W.) elnöke, lady Aberdeen érdekes kijelentést tett. Őszintén megmondta, hogy férje állására való tekintettel (Lord Aberdeen Írland alkirálya) egy ideig nem vehetett elég tevékeny részt a választójogi mozgalomban, elérkezettnek látja azonban az időt, hogy e tekinteteket félretelve, teljes erejével hozzájáruljon is. „Bár” tette hozzá „talán államtitkot árulok el, ha megmondom, hogy hazánkban a legrövidebb időn belül amúgy is meglesz a nők választójoga. Csakhogy az én munkám nemcsak hazám, hanem a nemzetközi nőmozgalom érdekeit szolgálja”.

Csecsemőhalandóság. Aki tudja, milyen szoros összefüggés van a közegészségügyi törvényhozás és a csecsemőhalandóság között, az meg fogja érteni a nőknek a politikai befolyást sürgető mozgalmát. Nekünk különös okunk van e sürgetésre, mert a csecsemőhalandóságot illetőleg az európai államok közül Ausztria és Oroszország után harmadik helyen állunk a szomorú statisztikában. 1908-ban 100-100 egy éven aluli csecsemő közül meghalt:

Oroszországban	27,2	Bulgáriában	14,2
Ausztriában	21,5	Svájcban	12,7
Magyarországon	20,5	Hollandiában	12,7
Németországban	18,5	Dániában	12,1
Luxemburgban	16,7	Angliában és Welsben	11,8
Olaszországban	16,6	Skóciában	11,6
Szerbiában	16,3	Írországon	9,5
Belgiumban	14,6	Svédországban	8,4
Franciaországban	14,3	Norvégiában	8,1

A nők választójoga Svédországban.

Április végén a svéd képviselőház egyhangúlag elfogadta a nők választójogára vonatkozó törvényjavaslatot, de az urakháza szótöbbséggel elvetette. A svéd kormány most a nőkre vonatkozó statisztikai felvételt rendelt el, mert az első kamarát is minden áron meg akarja nyerni a nők választójogának.

Feminista háziasszonyom figyelmébe. Tiszteletes munkáért tisztességes megélhetést akar a Budapesti Szoba- és Ablaktisztító Munkások Szövetkezete szakmája munkásainak szerezni. E törekvés örvedetes sikeréről számol be az első évi jelentés. A szövetkezet munkásai a szakmában szokásos munkaidőnél heti 15 órával kevesebb munka mellett 15%-kal többet kerestek, mint a vállalkozóknál alkalmazott munkások. Munkahiány miatt nem bocsátják el a munkásokat, fegyvergyakorlat idején teljes fizetést adnak nekik, betegsegélyző járulékkukat teljesen megfizetik és teljes fizetéssel évenként 15 napi sza-

badságot adnak minden munkásnak. A feminista házi-asszonyok mint munkaadók kötelesek a munkások viszonyait figyelembe venni, azért a szakmába vágó munkák elvégzésére figyelmükbe ajánljuk a szövetséget. Címet VII., Rákóczi-út 34. Telefon 40-49.

Éhség-sztrájk. Abban a gyönyörű, páratlanul önfeláldozó küzdelemben, mellyel a suffragistek és suffragettek az angol nők politikai egyenjogúságát ki fogják vívni, a nők százezrei csodás példáját adták a legsokoldalúbb áldozatkészségnek. A személyükre háramló káros következmények hősiességével meggyőződésükért kenyerüket kockáztatták, vagyonukat, jövedelmüket feláldozták, munkarejük teljesen a mozgalomnak kötötték le, leányok, családok asszonyok, fiatalok, öregek egyaránt. Börtönbe mentek, némelyik kétszer, háromszor, tízszer is. A joguk mellett való demonstrációnak ezer fajtáját találták ki s mind újabb ötletekkel gazdagítják eddigi küzdelmük zseniális taktikáját. Most éhezni kezdenek a jó ügyért. Azzal az angol igazságszolgáltatást megszegyenítő önkénnyel szemben, hogy a politikai okokból elzárt nőket nem a politikai foglyokkal, hanem a közönséges gonosztevők fogházáiban zárják el, éhség-sztrájkjal demonstrálnak. Miss Wallace Dunlop, az első sztrájkoló, négy napi éhezéssel győzött. Miss Gladys Roberts öt nap és hat órai koplalás után, Miss Florence Cook ugyanilyen idő után, Miss Mackenzie hat nap és hét órai, Mrs. Holthwhite Simmons hat napi, Miss Carwin hat nap és hat órai, Miss Ada Wright hat napi, Mrs Dove-Wilcox, Miss Mary Allen, Miss Garnett, Mrs. Bouvier, Miss Irene Sprong és Miss Kathleen Brown négy és hat nap között váltakozó böjtölés után jutottak szabadlábra.

Különfélék. A német egyetemeket az utolsó évben 1441 nő mint rendes és 1104 mint rendkívüli hallgató látogatta. A rendes hallgatók közül 7.3 a filozófiai, 368 az orvosi, 228 a matematikai és természettudományi, 50 az államtudományi, 50 a fogorvosi, 25 a jogi, 4 a lelki és 3 a gyógyszerészi pályára készült. – A müncheni technikai főiskolának 113 női hallgatója van. – A berlini fiziológiai intézet bakterológiai és mikrobiológiai osztályán dr. Lichtenstein asszony tanársegéd. – Chicagóban több mint száz hírneves férfi ligát alakított a nők választójogának kiküzdésére. Thomas C. Mac-Millan, senator az elnöke. – A francia egyetemeken az utolsó évben 3609 nőhallgató tanult. Közülök 1747 irodalmi, 689 orvosi, 604 természettudományi és 149 jogi tanulmányokat végez. – München városának 92 elemi iskolája közül 39-ben fürdő van, 22-nek udvarában korcsolyapálya, 19-ben pedig étkező. Az iskolák kertjei 10.000 négyzetméter területűek, azonkívül 11.730 négyzetkilométernyi iskolai konyhakert van mellettük. A közegészségügyi felügyeletet 19 férfi- és 1 nő-orvos végzi. – A svéd parlament Getta Lundym asszonyt, mint első női gyorsíró alkalmazta. – Wienben Franciska Wessely asszonyt, mint első női rendőrségedet alkalmazták. – Az olasz parlament előtt törvényjavaslat fekszik, amely az állami nőtisztviselők hátramaradottainak is biztosít nyugdíjat. – Az orosz дума egyik utolsó ülésén egyhangúan elfogadták a kötelező antialkoholista oktatásra vonatkozó törvényt.

Lakásváltoztatások sürgős bejelentését kérjük.

IRODALOM.

BEÉRKEZETT MŰVEK:*

- Perczelné-Kozma Flóra: Három értekezés, Budapest. Ara?
- Zipernowsky Károlyné: A békemozgalomról. Budapest. Ara?
- Verzameling van Tooneelstukjes. Amsterdam, a Maandblad voor Vrouwenkiesrecht kiadása.
- Elza Hielscher-Panten: Gedichte. Jauer, Oskar Hellmann.
- Baron d'Estournelles de Constant: Die französisch-deutsche Annäherung als Grundlage des Weltfriedens. Ara 30 Pf.
- Leopold Katscher: Westermarcks Forschungen über die Naturgeschichte der Ehe. Gautzsch, Felix Dietrich. 25 Pf.
- Marg. N., Leplet x Vom inneren Wesen. Berlin, Wiegandt & Grieben. Ara?
- Havelock Ellis: Mann und Weib. Eine Darstellung der sekundären Geschlechtsmerkmale beim Menschen. Würzburg, Kurt Kabitzsch. 6 M.
- Neueste Englische Kriminalpolitik. Berlin. J. Guttentag. 2 M.
- Dr. med. Agnes Bluhm: Die Stillungsnot, ihre Ursachen und die Vorschläge zu ihrer Behauptung. Leipzig, F. C. W. Vogel. M. 2.
- Grete Meisel-Hess: Die sexuelle Krise. Jena Eugen Diederichs. M. 5.50.
- Doris Kieseletter: Kleidung, Schönheit, Gesundheit. Verlag Lebens, Kunst-Heilkunst, Berlin. Ara 2 M.
- Wilhelmine Mohr: Kinder vor Gericht, Modern-Pädagogischer Verlag, Berlin W. Ara 1M.
- Physical Force, edited by National Union of Women's Suffrage Societies, London. Ara 2 d.

SZERKESZTŐ ÜZENETEL.

B-s L-6, Nagykanizsa: Kéziratai közt nem találtunk megfelelőt. Nyomatásban megjelent dolgokat egyáltalában nem veszünk figyelembe. E helyzetben még az Ön gorombáskodása sem segít. Lapunkból mutatvány számnál többet ingyen nem küld a kiadóhivatal. Igaza van: takarékoskodunk. Önnek is barátságosan ajánljuk: takarékoskodjék kissé a gorombáskodásával.

Tengerparti: Az egyiket közöljük majd. Ha módjában van a magyar nők életére vonatkozó régi adatok kutatása és feldolgozása, nagyon szívesen vennők. E téren sok még a tennivaló.

Z. M.: „A modern nő” című cikkét nem közölhetjük.

Több Kéziratról a jövő számban mondjuk el a véleményünket.

Gyermekvédelem és feminizmus. A Vay Gáborné tárgyi tudatlanságát, gyűlölködő antifeminizmusát legkevésbé sem menti a gyermekvédelem iránti nagylelkűsége. Erről a tárgyról Glücklich Vilma, a Feministák Egyesületének ügyvezetője bőven beszélt az egyesület közgyűlésén.

* Bírálattakat fenntartjuk magunknak.

Ügyvezetőség:
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.

Pénztáros:
**HELLERNÉ BOLBE-
RITZ GEORGINA**
V., Asany János-u. 1.

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE HIVATALOS KÖZLEMÉNYEI.

Tagdíj tételzés szerint; legalább évi 10 korona.

Gyakorlati Tanácsadó
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.

Hivatalos órák: kedden
és pénteken 6-8-ig.

Magántanfóknál elbe-
lyezése ugyanekkor.

Gyászunk. Mély megilletődéssel adunk hírt dr. Kovács Ödönne tagtársunk elhalálzásáról. Az elhunytban, aki betegeskedése mellett is állandóan résztvett munkánkban, elveink egyik meggyőzött barátját veszítette egyesületünk.

Gyűjtés politikai propaganda-alapunk javára:

Múlt havi kimutatás	2566.20 K
Engel Berta, Nagysurány	120.- „
Kohlbach Ella filléres gyűjtése	7.40 „
Összesen	2693.60 K

Mint hogy az ősszel kezdődő politikai agitáció céljára nagy összegekre van szükségünk, kérjük tagtársainkat, hogy ne lankadjanak a gyűjtésben. A külön boríték alatt küldött „Egymillió filléres alap” gyűjtésére szolgáló rózsaszínű gyűjtőkártyával olyanoktól is kérhetünk hozzájárulást, akik nagyobb önálló adománnyal nem gyarapíthatják propaganda-alapunkat.

AUGUSZTUSI PROGRAMM.

Dr. Aletta Jacobs, a világhírű hollandiai feminista augusztus havát valószínűleg Tátralomnicon a Palace-Hotelben tölti. Tiszteletére ott egy délutáni összejövetelt tervezünk. Sürögősen kérjük a Tátrában nyaraló tagtársainkat, közöljék velünk címüket, valamint azt is, meddig maradnak ott. Arra az összejövetelre esetleg meghívható érdeklődők címét is kérjük.

Budapesten: Augusztus 7-én, szombaton d. u. 6 órakor egyesületünk helyiségében politikai bizottsági ülést tartunk, melyen a politikai bizottság tagjain kívül minden érdeklődőt is szívesen látunk.

Augusztus hó 11-én este 9 órakor a budai kioszkban o r v o s tagtársaink összejövetele, az augusztus végén tartandó nemzetközi orvoskongresszus tárgyában. Kérjük úgy férfi- mint nőorvos tagtársainkat, hogy ezen az értekezleten résztvenni szíveskedjenek.

Munkácson Kohlbach Ilona tagtársunk, Trencsén-Teplitzen Gémessy Aranka tagtársunk készít elő propaganda-előadást. Mindkét helyen Schwimmer Rózsa lesz az előadó.

Gyakorlati tanácsadó. Egyesületünk intézményeinek ez egyik legfontosabbja, azért különös súlyt helyezünk rá, hogy tagtársaink nagyobb mértékben vegyenek részt munkájában. A nyári hónapok alatt különösen felszaporodik a munkája. A gyermektartási kötelezettség alól bujkáló apákat kutató szerencsétlen anyák, a gyermekeikkel tehetetlen, szegény asszonyok csapa-

ta, a váratlan szegénységbe jutott munkát keresők óriási száma, a pályaválasztás életkérdésében bizalommal hozzánk fordulók mind nagyobb száma bizony olykor erőiket majdnem felülhaladó munkát ad a Gyakorlati Tanácsadó vezetőinek. Kívánatos, hogy e gyakorlati munkában élénkebben vegyenek részt tagtársaink.

Aki bárminemű munkát vagy állást tud nők számára szíveskedjék azt a Gyakorlati Tanácsadónál bejelenteni. Munkát kereső asszonyok címeit állandóan nyilvántartjuk.

Fürdőhelyek, nyaralók: Szovátán, Tátralomnicon, Tátraszéplakon, Alsótátrafüreden, Balatontellén, Munkácson és az ország egyéb vidékein nyaraló tagtársaink arról értesítenek bennünket, hogy mindenfelé állandó propagandát csinálnak mozgalmunknak. Így az erdők és parkok padjait teleragasztják választójogi bélyegekkel, híresebb kilátási helyeken, ahol legnagyobb, a vendégforgalom, plakátjainkat alkalmazzák. A fürdőhelyek olvasószobáiban lapunkat, broszúráinkat, évi jelentéseinket helyezik el, gyűjtési lapunkat állandóan zsebükben hordva, minden alkalmat megragadnak propaganda-alapunk növelésére. Röpiveinket (Miért kell a nőnek a választójog? A magyar nő joga, stb. stb.) a levélhordóknak adott borraváló fejében minden fürdővendég kezébe juttatják. Képes levelezőlapjainkat a trafikokban, bazároknak bizományba elhelyezik. Ahol lehet, agitációs előadást készítenek elő. Mind azt jelentik, hogy ezzel az agitációval állandó élénk vitát tartanak fenn, amely tagtársainknak alkalmat ad a feminizmusról vallott sok tévedés helyesbítésére.

Kívánatos, hogy minden nyaraló tagtársunk hasonlóan járjon el. Ahol propaganda-előadás megtartását lehetnek tartják, tegyenek meg mindent annak előkészítésére. Előadót a központ szívesen küld. Az előkészültre vonatkozó minden tájékoztatással a titkárság szolgál.

Hivatalos lapunk fejlesztésében különösen nagy misziót teljesíthetnének nyaraló tagtársaink, ha fürdőjük igazgatóságától hirdetését szereznének a téli, illetve a jövő nyári szezorra. Senki se mulassza el erre nézve kísérlet tenni.

Propaganda-levelezőlapjaink barátnak, ellenségnek egyaránt tetszenek. Úgy az antifeministákat csipősen ostorozó automobilos-, mint a bájos gyermek-levelezőlap nagy keresletnek örvend. A levelezőlapok ára 10 fillér, viszonteladónak megfelelő engedményt adunk. Megrendelhetők, az árnak akár bélyegeknél való előzetes beküldeése mellett, a titkárságnál. Viszonteladónak bizományba is adunk belőlük.

Röpívek. A lapunk múlt számában megjelent „Miért kell a nőnek a választójog?” című cikket röpvivformában kiadtuk. Ennek terjesztése a választójogi propaganda javára kiválóan hasznos. Egy db ára 2 fillér, 100 db 1 K 50 f. Kérjük tagtársainkat, hogy 100-100 db-ot rendelve (az ár bélyegeknél beküldhető az irodának) a röpíveket ismerőseik, a házlakói között s bármely alkalmas körben és helyen szétszórni szíveskedjenek.

Választójogi bélyegek. Senki se mulassza el nyáron, amúgy is élénkebb forgalmú levelezésén, választójogi bélyegeinket alkalmazni. (Darabja 1 fillér, kaphatók az árak bélyegeknél való elküldése mellett az irodában.)

A hátralékos tagdíjak sürgős befizetését kérjük!

**Külön meghívó-
kat és értesíté-
ket nem küldünk.**

A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE HIVATALOS ÉRTEBITÉSEI.

**Postatak. 17764.
TÉLEFON 80-75.
Egyesületi helyiség:
VI., Andrássy-út 83.**

Az egyesületek tagjai díjtalanul kapják a lapot.

Meghívó a folyó évi augusztus hó 7-én este 8 órakor kezdődő, üdülőtelepünk javára rendezendő

:: hajókirándulásra. ::

A hajó este 8 órakor indul az Eötvös-téri kikötőből. Ugyanott 9 órakor ismét kiköt és azután folytatja útját 12 óráig. Két kiváló cigányzenekar. A jegyek ára **tombola-jeggyel együtt tagok és hozzátartozók részére 2 korona, vendégek részére 3 korona.** Kaphatók a rendező-
:: bizottság tagjainál és a titkárságnál. ::

Tisztelt tagtársak!

Üdülőtelepünk immár oly közkedvelt intézménye egyesületünknek, hogy fejlesztéséről, bővítéséről kell gondoskodnunk. A szórakoztatás mellett elsősorban ezt a célt szolgálja a fenti hajókirándulás. Már ezért is kötelessége minden egyes tagtársunknak, hogy ezen nagy anyagi kockázattal járó vállalkozásunk sikere érdekében munkálkodjék. Tagtársaink ezirányú munkásságát nagy mértékben megkönnyíti az, hogy minden belépőjegy egyúttal tombolajegy is. A tombola néhány tagtársunk fáradozása és áldozatkészsége révén bővelkedik egyrészt értékes, másrészt ötletes nyereménytárgyakban, úgy hogy minden jegy nagy nyerési eséllyel bír.

A hajókirándulásra vonatkozólag minden felvilágosítást készséggel megadnak a vigalmi bizottság és a titkárság.

ÖSSZEJÖVETELEK AUGUSZTUS HAVÁBAN.

Minden szerdán este 1/2 órakor a budai Várkert-kioszkban találkozunk.

Szombaton, augusztus 7-én hajókirándulás (lásd fent).

Pénteken, augusztus 20-án (Szent István napja). A balatonlellei üdülőtelep megtekintése. Találkozás a déli vasútnál reggel félhatkor. Vasúti költség oda-vissza 6 korona 50 fillér. A lellei tartózkodás esetleg augusztus 22-éig meghosszabbítható. Ez esetben jelentkezést kérünk augusztus 15-éig, hogy olcsó lakásról gondoskodhassunk. A jelentkezés alkalmával 3 korona lakásbér fejében lefizetendő.

Iskolaügy: A júniusban megindított és lapunk múlt számában bőven ismertett tanügyi akció minden vonalon eredménnyel járt. A főváros közgyűlése, mozgalmunk hatása alatt Halász Manó kartársunknak, a Magántisztviselek Országos Szövetsége alelnökének indítványára oly irányú határozatot hozott, hogy a polgári leányiskolákkal kapcsolatosan tervezett gyakorlati kereskedelmi tanfolyamokat az 1910/II. iskolaévtől kezdve a már fennálló kereskedelmi tanfolyamokkal kapcsolja össze,

amelyek ilyformán kétéves kurzusokká alakulnak át. Utasította egyben a közgyűlés a főváros közoktatási ügyosztályát, hogy komoly tanulmány tárgyává tegye a rendszeres három éves kereskedelmi leányiskolák sürgős felállításának kérdését. Tudomásunk van róla, hogy a főváros közoktatási ügyosztálya e kérdéssel tényleg behatóan foglalkozik és így ez a kérdés csakhamar a kívánt megoldást nyeri majd.

Még sokkal pozitívabb eredménye volt akciónknak a vidéken. Pozsonyban és Marosvásárhelyen már az idei őszi megnyílik a hároméves kereskedelmi leányiskola. A marosvásárhelyi internátussal van egybekötve, úgy hogy fővárosi szülő is leküldheti gyermekét ebbe az iskolába. Aradon pedig úgy értesülünk, fokozatosan kívánják felépíteni a hároméves iskolát, oly formában, hogy az idén már az első és második évfolyam megnyílik. Biztató híreket kapunk ezenkívül Temesvárról is.

Júliusi krónika. Július 20-án megtartott választmányi ülésünk 28 rendes tagot, 2 kültagot és 1 pártolót iktatott a tagok sorába. Rendkívül érdekes jelentést adott le az állásközvetítő iroda. Bejelentettek 169 állásüresedést. Ezzel szemben állást keresett 43 tagtárs, akiket az iroda egytől-egyig elhelyezett. A sok felkínált állásba természetesen még sokkal több tagtársat helyezhettünk volna el. Felkérjük tagtársainkat, hogy ezeket az adatokat hozzák kollégáik és ismerőseik tudomására és ezzel buzdítsák őket az egyesületünkhöz való csatlakozásra is.

Szerdai összejöveteleinket az elmúlt hónapban ismét a budai Várkert-kioszkban tartottuk meg. Valamennyi tagtársunknak nyomatékosan ajánljuk figyelmébe ezeket az összejöveteleket. Két sikerült kirándulást is rendeztünk az elmúlt hónapban.

Üdülőtelep. Lellei üdülőtelepünkről állandóan a legjobb hírek érkeznek. A telep most meg van telve, de esetleges lemondások folytán beálló üresedésekre még elfogadunk előjegyzéseket. Tagtársaink pompásan érzik magukat Lellen; egytől-egyig megerősödvé, felfrissülve jönnek haza.

Könyvtárórák. A könyvtárosok nyáron át további intézkedésig hétfőn és csütörtökön este 7-8 óra között tartanak könyvtárórákat.

Vidéki tagtársaink figyelmébe! Vidéki egyesületeink tagjait kérjük, hogy ha a központ intézményeit igénybe akarják venni, ez irányú megkeresésüket egyesületünknel láttamoztassák, nehogy az elintézésnél késedelem álljon elő.

Lakásváltozások sürgős bejelentését kérjük!

Arad.

E hónapi jelentésünkben fontosabb dolgokról nem számolhatunk be, mert nyár lévén, egyesületi életünk élénksége ideiglenesen csökkent. Előadásaink folytatását ösre tervezük és ekkorra már több neves előadót sikerült megszerezni. Erősen és szorgalmasan dolgozunk a szintén ősszel megnyitandó tanfolyamok szervezésén, hogy kartársaink a szükséges képzést maguknak megszerezzék, illetve hiányos képzésüket kiegészíthessék. Saját érdeklődésünkkel felhívjuk kartársainkat, hogy a tanfolyamot minél szorosabban vegyék igénybe, mert hiszen csak úgy tartjuk fenn férfikollégáinkkal a versenyt, ha képzettségünk

és ennél fogva munkaképességünk az övékével egyenlő. Tanulnunk kell, hogy fizetési igényeinket felemelhessek. De hogy a tanfolyamokat a kellő tanerőkkel fenntarthatassuk, szükséges, hogy tagdíjainkat pontosan befizessük. Felkérjük tehát újból kartársainkat, hogy tagdíjainkat pontosan fizessék be, hogy a tanfolyamok szervezése fennakadást ne szenvedjen.

BISAM HELEN.

Szombathely.

Július 20-iki választmányi ülésünknek örvendetes tudomására szolgált, hogy az elmúlt hónapban a taglétszám emelkedett. 4 új rendes tag lépett az egyesületbe, kik közül egyet azonnal el is helyeztünk.

Fent említett választmányi ülésünk szeptemberben kezdődő új tanfolyamok nyitását határozta el, melyeknek vezetését kereskedelmi iskolai tanárok vállalják és így módot nyújtunk a tagoknak, hogy szakemberek vezetésével, csekély anyagi áldozattal tanulhatnak. Kellő számú jelentkezés esetén a következő tanfolyamokat tartjuk: Német kereskedelmi levelezés. Gyorsírás. Könyvtitel. Angol nyelv. Torna.

Egy-egy tanfolyamra legalább hat jelentkező szükséges. A tanfolyamok időtartama 8 hónap. Tandíj 15 korona, melyet indokolt esetekben a választmány redukálhat, esetleg el is engedhet. Tornatanfolyamra tandíj nincs.

A tanfolyamok gyorsabb és sikeresebb előkészítése érdekében kérjük tagtársainkat, hogy már most jelentkezzenek a titkárnál. A tanfolyamokat illető, vagy bármely más kérdésben, minden hétfőn 6-8 óráig felvilágosítással szolgál a titkár egyesületi helyiségünkben.

Július 18-án tartott láncpusztai kirándulásunk sikeresen felbuzdulva, újabb kirándulást tervezünk augusztus 1-én Kőszegre. Indulás d. e. 10 40-kor. Kőszegről sétá Rötire, ahol ebédelünk s ebéd után Hétforrás és Óház felé jövünk vissza Kőszegre.

Végül örömmel jelentem, hogy Békássy Istvánné, vármegyénk nagyműveltségű kiváló asszonyának érdeklődése felénk fordult és késznek nyilatkozott akár személyes előadásával, akár tollával eszméink propagálásának szolgálatába szegődni.

Könyvtárosunk minden hétfőn 7-8-ig rendelkezésre áll a tagoknak.

TROMBITAS ERZSI.

Temesvár.

Június 20-án megtartottuk közgyűlésünket, mely szép számban megjelent közönség előtt folyt le. A központot Schwimmer Rózsa és Szabados Klotild k. a., a Nőtisztviselők Országos Egyesülete alelnöke képviselte.

Elnöklő Kádár Györgyné megnyitó beszédében melegen üdvözli a budapesti vendégeket, mire Szabados Klotild a központ nevében rövid, de ékes szavakban felhívja a tagokat együttműködésre, egyetértésre és összetartásra.

Következett a titkári jelentés, mely így hangzott:

Tisztelt közgyűlés!

Egyesületünk első évi működéséről kell Önöknek beszámolnom, hogy megítélhessék vajjon beváltottuk-e azokat a reményeket, amelyeket az egyesület megalakításakor hozzánk fűzték. Nyugodtan állunk itt az Önök ítéllete előtt, mert mindnyájan a legjobb akarattal láttunk, a minden esetre nem könnyű munkához, melyet reánk bízta. Ha ez néha nem egészen úgy sikerült, mint azt óhajtottuk és óhajtjuk, úgy szíves elnézésüket kérem, mert ennek csak egyleti ügyekben való tapasztalatlanságunk, tájékozatlanságunk és azok a nagy nehézségek, melyek az alapítással járnak, voltak okai. De reméljük, hogy ezeket a gyermekbetegségeket már legyőztük és a jövőben már biztosabban és akadály nélkül haladhatunk a megkezdett úton, melyről az idők folyamán meggyőződünk mindannyian, hogy jó és hasznos célokhoz vezet. Az egyesülésben van a mi erőnk és csak összetartás által védhetjük kellően közös érdekeinket és óvhatjuk meg önmagunkat az önkényes Igazságtalanságok ellen. Ezt tudtuk és éreztük akkor,

mikor még nem is egy egész év előtt, 1908. szeptember 6-án, a budapesti nőtisztviselők kiküldöttjének Schwimmer Rózsa úrnő felszólítására és buzdítására szervezkedtünk és megalkottuk a Nőtisztviselők Országos Egyesületének temesvári fiókját.

Az előkészületi munkálatok Glöckner Sári volt elnöknőnk buzgó és fáradhatatlan vezetése mellett folytak november elsejéig; ekkor a Kereskedelmi és Iparkamara üléstermében megtartottuk alakuló közgyűlésünket Grossmann Janka úrnő, a központ kiküldöttje elnöklelte alatt.

Tagjaink a közgyűlésen nagy számban jelentek meg és nagyon érdeklődtek az egyesület iránt, ez az érdeklődés azonban sajnos, az utóbbi időben megcsappant, reméljük azonban, hogy ez csak a szép időnek tudható be és nem az érdeklődés hiánya okozta.

Rendes tagjaink száma jelenleg	64.
Pártoló	84.
Alapító	3.
Kilépett az egyesületből	8.

Ennek a tömeges kilépésnek oka az, hogy némely főnök a nézetén volt, hogy irodai munkát egyesületi ténykedéssel összeegyeztetni nem lehet és így tagjainknak állás vagy egyesület között választaniuk kellett; természetesen az állást választották. Ezen érthetetlen rövidlátó felfogást iparkodtunk minden erőnkkel legyőzni, némely helyen sikerült is, úgy hogy már ezek közül a „szigorú” főnökök közül is vannak kulttagjaink. A tagoknak hetenként kétszer: szerdán este 8-10 óráig és vasárnap délelőtt 10-12 óráig áll rendelkezésükre az egyleti helyiség, melyet fűtéssel és világítással egyetemben ingyen bocsájtott a város rendelkezésünkre.

Egyesületi helyiségünkben van elhelyezve a könyvtár is, mely közadományokból gyűjtve, mindössze 247 kötetből áll. De nemcsak olvasás által iparkodtunk tagjainkat művelni és szórakoztatni, hanem alapos tudást is segítettünk nekik szerezni. E célra szaktanfolyamokat létesítettünk és miután a praxis azt mutatta, hogy a gyorsírás az, amire a nőtisztviselőknél, no de még a kereskedelmi alkalmazottaknál is leginkább szükségük van, Dr. H e r c z e g Árpád főgimnáziumi tanár úr szíves vezetésével, magyar és német gyorsírási tanfolyamot rendeztünk. A magyar tanfolyamon részt vett 29 hallgató, ezek között kettő ingyenes. A német tanfolyamon pedig 21 hallgató, ezek között 3 ingyenes. Az ezen tanfolyamok után befolyt összeg összesen 116 koronát tett ki. Ezen alkalommal nem mulaszthatom el, hogy H e r c z e g Árpád tanár úrnak a kifejtett páratlan önzetlenségért melylyel a tanfolyamokat vezette, ez úton is hálás köszönetünket nyilvánítani és indítványozom, hogy ezt jegyzőkönyvileg megörökítsük. Működésünk folyamán egy magyar nyelvtanfolyamot – Lukács Margit kisasszony szíves közreműködésével – nyitottunk, amely azonban kevés jelentkező miatt félbeszakított.

A tanfolyamok díja tagok részére havi egy koronában, nem tagok részére pedig 4 koronában állapított meg. Február havában megkezdtük az állalközvetítést amelynek vezetését Tenner Dóra kisasszony tagtársunk szakavatottsággal és buzgalommal látja el. Eddig 9 esetben fordultak hozzánk állás miatt és 7 esetben sikerült is állást közvetítenünk.

Mint egy további kedvezményt felemlítem, hogy a Feminista Egyesület részéről megtartott előadásokat tagjaink ingyen látogatták.

Szórakozásban is volt részünk. Két nagyon jól sikerült társas összejövetelt rendeztünk, amelyek a nagy erkölcsi siker mellett még szép anyagi haszonnal is jártak. Az első december 13-án hangversennyel összekötött 5 órai tea volt a Városi Vigadóban, a második március hó 31-én a Hungária téli kertjében tartott tombola. Mindkét mulatság tiszta jövedelme 185 koronát tett ki. Elnökünk március közepétől május hó 1-éig szabadságon lévén, az elnöki teendőket 6 héten át T e n n e r Dóra kisasszony végezte lelkiismeretesen, igaz tudással.

Részt vettünk végül férfikollégáinknak a vasárnapi munkaszünet érdekében tartott értekezletén és a Délmagyar-

országi Magántisztviselők Egyesületé-nek az Erzsébet-malom tisztviselői érdekében tartott tiltakozó ülésén.

A közgyűlés úgy a titkári mint pedig a pénztári jelentést tudomásul vette és köszönetét fejezi ki az egész tisztí karnak.

A választás a következő eredménnyel folyt le: elnök: Kádár Györgyné, alelnök: Lukács Margit, titkár: Mendelsohn Hermina, ellenőr: Löwinger Szerén. pénztáros: B i e d e l Carola, jegyző: Kürschner Mariska számvizsgálók: Eisenstädter Irén. Komor Hedvig és dr. S z á v a y Zoltán, háznyag: Freund Dóra, könyvtáros: Koch Lujza, ügyész: dr. Hódossy Adolf. Választmányi tagok: Berger Irén, Frischer Jenny, Funk Edit, Grünbaum Hansi, Herzl Kálmán, Ransberger Nina, R i n t c h e n é Mariska, Sípósné Mariska, Tenner Dóra, Weisz Olga.

Evvél a közgyűlés véget ért. Utána Schwimmer Rózsa az ő elragadó és fényes előadói tehetségével előadást tartott a londoni kongresszusról, mely érdekesebbnél érdekesebb epizódokat és szellemesebbnél-szellemesebb megjegyzéseket tartalmazott. A közönség nagy élvezettel hallgatta végig e gyönyörű referálást és lelkes éljenzéssel és tapsal adott tetszésének kifejezést.

Örömmel tapasztaljuk, hogy egyesületünket mind többen és többen kezdik megismerni és méltányolni. Június 27-én a „Tüdővészellenes Szövetség” nagy parkünnepélyére kaptunk meghívót, hogy egyesületünk képviseltesse magát ott. A július 8-án tartott választmányi ülésen elhatároztuk, hogy az egyesület belép a „Tüdővészellenes Szövetség”-be tagul 2 korona évi tagsági díjjal és 18 korona adománnyal.

Tagjaink szórakoztatására július 11-ikére kirándulást rendeztünk a Vadászerdőbe.

MENDELSONH HERMINA.

GRISAILLE*

Írta: SZIKRA.

(Befejezés.)

Semmi köze? – pattant föl a báró erélyesen. – Könnyű neked, aki száz mértföldnyire lakik Csákóctól. De én? De mi? a legközelebbi szomszédok? Szeretném tudni, melyikötök felesége örülne, ha a feleségem helyzetébe jutna, – aki kénytelen lett volna azt a pesztonkát fogadni. Na ... úgy-e? ... Aztán meg, az egész felelősség rám szakadhatott volna, hiszen énnekem jutott eszembe az az ostobaság, tudjátok, hogy... ízé... hogy Veronkát dadának szánjam ... anélkül pedig... ki tudj... Na? Úgy-e? ...

– Igaz biz az! nevettek a Pullman-car utasai.

– Kítűnő história! – ismerte el Ákos gróf. – Nos – és a vége?

Tóváry nem felelt rögtön, mert épen azon volt, hogy mutató- és hüvelykujja segítségével egy kis dohányfoszlánytól szabadítsa meg a nyelve hegyét. De mivel többen ismétlék a kérdést, válaszképen mégis odamorogta, hogy: – Nincs tovább.

– De hát, csak mégis történt valami, – okvetetlenkedő a bácskai úr. – Például Veronkával?

– Ja? – Veronkával? – Tóváry már láthatólag unja a dolgot, ezért csak felváltól felel: – Alig hogy elutaztunk Csákóctól, a híres vőlegénye egy szép reggel csak megleste.

– Ne mond? Hej, nagy „macher” vagy öregem! – nevetett Aristid Arzén a térdére ütve. – Fogadjunk, hogy őt is te igazítottad útba, mi?...

Tóváry bosszankodva vonogatta vállát.

– Azt persze nem álmodhattam, hogy az az állat olyan kegyetlenül helybe fogja hagyni a szerencsétlent...

– Megverte?

* Mutatvány szerzőnek „A Két szilvafa árnyában” című novellás kötetéből. Kiadja Singer és Wolfner, Budapest. Ára nincs megjelölve.

– De meg ám. Más asszony talán bele is halt volna, – de ő, – egy egészséges fiúnak adott életet.

– Pompás!

– Hát ha úgy tetszik, pompás.

– S mi lett a gyerekekkel?

– Ma is él. Tegnap láttam.

– Ugyan? Hát ismered?

– Igen. A komornyikom figyelmeztetett reá. Remek egy eleven kölyök – és mégis, – csodálatos! – nevetségesen hasonlít a mi szegény jó Péterünkhöz.

– Igazán?

– Majd nézd, meg. Mindennap ott szaladgál a Rákóczi-út sarkán. Újságot árul.

– De ha olyan sikerült kis poronty, hogy lehet, hogy Péter nem törődött vele? ...

Tóváry fölhúzta az orrát és balkezének mind az öt ujjával hárfázni kezdett a semmibe.

– Inkább nem! Ebben már óvatos volt a kis öreg. Hiszen olyan komplikációkra adott volna ez okot.

– De, ha Veronkát ...

Veronkát? – kiáltá a báró nevetve, – Veronkát? De hisz most már úgy félt tőle, mint a tűztől! A díszes vőlegénye ugyanis, amikor „helyben hagyta” – már nem emlékszem: hogy az orrát verte-e be? vagy a szemét ütötte ki, – elég az hozzá, hogy végképen elcsúfította...
És Péter?

– Természetesen került még az árnyékát is... de azért – és épen ez mutatja, hogy idealista volt: sohasem volt szabad még a nevét sem említeni előtte. Egyszer megpróbáltam... és

– És?

– Es nagyon dühbe jött, – nevetett Tóváry. – Majdnem olyan dühbe, mint amikor az a buta Oláh Elemér elszólta magát előtte és az anyja önméltóságá első szerelmi kalandjáról kezdett kotyogni...

– Pedig...

– Persze, hogy „pedig”. Ezt mindnyájan tudjuk. De Péter imádta az anyját, s ez mindent megmagyaráz. Na? Úgy-e? Különben úgy látom, rögtön megérkezünk, jelenté ki örömmel. – Majd nagyot nyújtózkodva:

Ha elgondolom, hogy nélkülem és a kacsales nélkül, ma nem volna címerfordítás a Csákócyak családi kriptájában, hanem egy kis paraszt csemetének hajladoznának az uradalmi ispánok ... Brrr! ...

Senki sem felel, mert épen lassít a vonat és a még sűrűbbé vált ködben tompán, irányt tévesztőn hallatszík egy messze harang kongása.

Sáros gubákban, átnyirkosodott köpenyegekben fázló alalakok ácsorognak a sinek között.

Nagysokára, temérdek ide-oda suttogott parancs után, helyére csúsztatják a nehéz bronzkoporsót.

És megindul a menet. Elöl a hat lótol vont pompás gyászkosci, amely minduntalan nagyokat zökken a süpedős sárban, utána tíz négy-négy lóval befogott üveges hintó, ezek közül azonban csak kettőben ülnek, a többi üresen himbálódzik magas federein. Gyalogosan nem kíséri más, mint az Entreprise kirendeltjei.

Úgy látszik, az utolsó Csákócy grófnak nem sok a siratója.

A kis vasúti órházból néhányan érdeklődéssel nézik, hogy hogyan tűnnek föl, tűnnek el a fekete lángként lobogó gyászszászlok és hogyan vesznek el még a fáklafények is a mindent egyformán letakaró szürkességben, de mivel most már az eső is kezd permetezni, mindenki fedél alá siet.

Egy élelmes tudósító ezalatt nyugodt lélekkel foglal helyet a városbácska piszkos asztalánál és képzeletből megfogalmazza sürgönyét lapjának. Leírja az egész temetést, és különösen kiemeli a címerfordítás megható jelenetét.

S mire ott fent a fővárosban színházba sietnek az emberek, az utca sok lármájába egy éles gyermekhang is vegyül, amely ott a Rákóczi-út tájékán harsányan, egykedvűen kiabálja:

– Rendkívüli kiadás!... Az utolsó Csákócy gróf temetése. Egy krajcár!